

Tannhelse

sekretæren

04
16

Helsedirektoratet

Nye nasjonale faglige retningslinjer for barn og unge

side 14

Tariffavtale i Colosseumklinikene

Ledelsen ved Colosseumklinikene har inngått tariffavtale som dekker alle deres klinikker i hele landet.

s. 14

Fellesskap mot flytting til kommunene

Tannhelsesekretærenes Forbund, Fagforbundet, Norsk Tannpleierforening og Den norske tannlegeforening står sammen og mener forslaget om å overføre tannhelsetjenesten, fra fylkene til kommunene, mangler helsefaglig grunnlag.

s. 16

Gjennomført anestesikurs

Alle deltagere besto kurset «Odontologisk lokalanestesi for tannhelsesekretærer» som ble arrangert i Tromsø.

s. 22

foto: yoanis Menge/leger uten grenser

LEGER UTEN GRENSER REDDER LIV OG LINDRER NØD HVER ENESTE DAG I KRIG, KRISER OG KATASTROFER. DET KAN DU OGSÅ GJØRE!

BLI FELTPARTNER OG STØTT OSS MED ET VALGFRITT BELØP I MÅNEDEN

TELEFON 08898
GIVERSERVICE@LEGERUTENGRENSER.NO
LEGERUTENGRENSER.NO/FELTPARTNER

Innhold

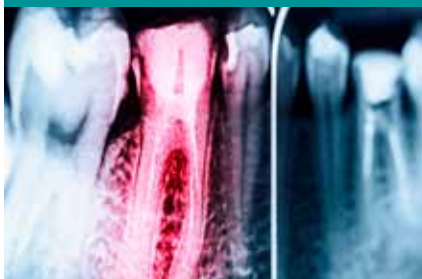
Nye kjøreregler for barn og unge

Side 10

Tariffavtale for Colosseumklinikken

Side 14

Nei til flytting av tannhelsetjenesten

Side 16

Annet innhold:

5	Leder av Gerd Bang-Johansen	23	Internasjonalt arbeid
6	Småstoff	24	Slutten på den norske modellen
10	Nye nasjonale retningslinjer for barn og unge	27	Parat UNG
14	Fra kamp til samarbeid i Colosseumklinikken	28	Parat-kurs og aktiviteter i 2017
16	Nei til flytting av tannhelsetjenesten	32	Kontorplasser i kupert landskap
20	Ny mønsteravtale for tannhelsesekretæren	36	Parat informerer
22	Anestesikurs for tannhelsesekretærer	38	Spørsmål fra medlemmer
		40	Kryssord, sudoku, anagram og på kryss og tvers
		42	Leder i Parat

Medlemsblad for Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF),

Stiftet 23.01.2007.
Tilsluttet Parat (YS).

Utgis av:

Parat
Parat, Pb 9029, Grønland
0133 OSLO

www.parat.com
www.thsf.no

Besøksadresse:

Lakkegata 23, Grønland, Oslo
Telefon: 21 01 36 00
Telefaks: 21 01 38 00

Leder av Tannhelsesekretærenes Forbund:

Gerd Bang-Johansen
Telefon: 21 01 37 70
Mobil: 984 88 100
gerd.bang.johansen@parat.com

Ansvarlig redaktør:

Trygve Bergsland

Telefon: 905 85 639
trygve.bergsland@parat.com

Forasidefoto:

Avbildet: Anne-Gro Årmo.
Foto: Trygve Bergland

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen er avsluttet:

21.11.2016

Materiellfrist neste utgave:

6.2.2017

Annonser:

07 Media, Trygve Blix
Telefon: 907 39 472
E-post: trygve.blix@07.no

Layout:

07 Media, avd. Moss
Telefon: 22 79 95 00

Trykk:

Ålgård Offset AS
Telefon: 51 61 15 00

ThsF

Tannhelsesekretærenes Forbund
ISSN:1504-5714

Abonnement:

Parat
Postboks 9029 Grønland
0133 Oslo
Telefon: 21 01 36 00.

ThsF er en yrkesorganisasjon i Parat

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO₂-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

Nyhet!

Flux Drops

Flux Tørr Munn Rinse

Flux Tørr Munn Gel

I Flux familien har vi produkter spesielt utviklet mot tørr munn, Flux Dry Mouth. Serien består av en skyll, en gel og harde sugetabletter. Produktene kan etter behov kombineres igjennom døgnet 24- timer.

Flux Tørr Munn Skyll og Gel fukter og smører slimhinnene når du føler deg tørr i munnen. Produktene stimulerer spyttproduksjonen og har en mild smak av jordbær/mint

Flux Drops er leskende sukkerfrie sugetabletter som har lang varighet, med god smak av rabarbra og jordbær og nå kommer den også med ny god smak av stikkelsbær!

Alle produktene inneholder fluor. Les gjerne mer på www.fluxfluor.no

FLUX®

Har du fluxet i dag?

Tariffavtaler i tannhelsetjenesten

Året er 2012 og tannhelsesekretærene ved den privateide Colosseumklinikken i Trondheim streiket i ni uker for å få tariffavtale. Streiken var lang og krevende for alle parter, men ble avsluttet med at det ble inngått både hovedavtale og tariffavtale med AFP-ordning (pensjon).

Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) har som målsetning at alle tannhelsesekretærer og assistenter skal ha tariffavtale med AFP, noe som vil være et stort fremskritt. AFP er et viktig gode som sikrer vesentlig høyere pensjon, og som bedriften kun kan oppnå gjennom en tariffavtale.

En tariffavtale består av to deler, en hovedavtale som regulerer forholdet mellom arbeidsgiver og tillitsvalgte, og en tariffdel som regulerer lønns- og arbeidsforhold for ansatte.

En tariffavtale inneholder i tillegg til ordningen om AFP, også bestemmelser om velferdspermisjoner, ferie, ansiennitetsberegning, lokale forhandlinger og selvfølgelig minstelønnstabell. Med disse bestemmelsene nedfelt, vil uenigheter og konflikter knyttet til lønns- og arbeidsvilkår bli sterkt redusert, da både arbeidsgiver og arbeidstaker vet hvilke bestemmelser som gjelder.

I løpet av de siste fire årene er det inngått syv tariffavtaler mellom ThsF/Parat og private tannklinikker. Arbeidsgivere og arbeidstakere opplever dette som en stor fordel, da en forpliktende tariffavtale fører til bedre arbeidsmiljø, mindre konflikt og tryggere arbeidsplasser.

ThsF har en klar formening om at arbeidsplasser med tariffavtale også vil være mer attraktive når tannhelsesekretærer søker jobb, samtidig som arbeidsgiver vil oppleve en mer stabil arbeidsstokk.

Et godt eksempel er nettopp Colosseum som har erfart at tariffavtalen med Trondheimklinikken har bidratt til et godt og ryddig arbeidsmiljø. Nå har ledelsen besluttet å inngå tariffavtale for alle klinikkene i konsernet. Forhandlinger er gjennomført og alle detaljer er på plass, og protokollen mellom Colosseumklinikken og ThsF/Parat er signert og gjeldende fra 1. januar 2017.

Vi oppfordrer ledere og ansatte ved alle arbeidsplasser til å vurdere fordelene ved å inngå tariffavtaler. Ta gjerne kontakt med oss i ThsF for en uforpliktende prat og mer informasjon. Vi kommer gjerne til dere!

Med vennlig hilsen

Gerd Bang-Johansen

Hjelp mot ekstrem tannlegeskrekk

Tannlege Jorun Torper hjelper folk med å bli kvitt angsten, gjennom TOO-tilbudet ved Tannhelsens kompetansesenter Øst i Oslo. TOO er et tilrettelagt tannhelsetilbud til tortur- og overgrepssutsatte og personer med sterk angst for tannbehandling (odontofobi).

– Det kommer ofte pasienter hit som ikke har vært hos tannlegen på 20–30 år, og som har en ekstrem skrekk for tannbehandling når de dukker opp her, sier tannlege Jorun Torper til ABC Nyheter.

Ved utgangen av 2015 var det etablert 28 TOO-team på forskjellige steder i Norge, opplyser Seniorrådgiver Ragnhild Elin Nordengen i Helsedirektoratet.

Mindre støtte til tannregulering

Regjeringen vil kutte 32 millioner kroner i støtte til tannregulering. Helse- og omsorgsminister Bent Høye (H) mener det er for lønnsomt for tannleger å innkalle til kontroller. – Fra 2012 til 2015 har folketrygdens utbetaling av stønad til tannregulering hos barn og unge økt med 18 prosent, uten at dette kan forklares med økte refusjonsbeløp eller økning i antall barn og unge i de aktuelle årsklasser, sier Høye til Nettavisen.

En undersøkelse fra Helsedirektoratet fra 2014 viser at privatpraktiserende kjeveortopeder innkaller til 25 prosent flere kontroller enn offentlig ansatte spesialister. (©NTB)

Maskot bidrar til færre hull i tennene

Ved Sjøvegan tannlegekontor har man gitt de yngste pasientene et tiltsvekkende møte med «Bronto», tannhelseetatens maskot. Maskoten gir ifølge Troms fylkeskommune barna en tidlig innføring i hvordan de skal behandle tennene og bli trygge på tannhelsepersonell.

Før år 2010 var målet at 70 prosent av alle femåringene i Troms skulle være uten karieserfaring. Dette målet ble nådd med god margin og tallene for 2015 viser at 80,4 prosent av alle femåringene ikke har hull i tennene.

Kilde: folkebladet.no

Strengere regler for utenlandsk tannbehandling

Nordmenns tannlegebehandling i utlandet fører til at flere blir smittet av multiresistente bakterier.

– Mange reiser og får tannlegebehandling i utlandet for å spare penger, og kommer tilbake med multiresistente bakterier, sier lege ved Legevakt Vest, Kari Lise Eidjar, til NRK.

Nå etterlyser legen en politisk diskusjon knyttet til om det er greit at nordmenn reiser og får behandling i utlandet.

Tannlegeforening feilinformerer om MRSA

Budapest Klinikken hevder Tannlegeforeningen feilinformerer nordmenn om farer knyttet til MRSA, og at foreningen har vikarierende motiver, der målet er å stoppe konkurransen fra utenlandske tannleger, samt aktivt hindre at norske pasienter skal få refusjonsrettigheter ved tannbehandling innenfor EØS, skriver de i en pressemelding.

Mens øvrig norsk helsepersonell velger å fokusere på bekjempelse og forebygging av denne globale helse-trusselen, er Tannlegeforeningens mål å stoppe pasienter som gjennomfører tannbehandling i utlandet, samt få endret en refusjonsordning de har vært motstandere av siden innføringen i 2010, skriver Budapest Klinikken.

Krangel om navnebytte i Bergen

Det er nylig gjort et vedtak av styret for Det Medisinsk-Odontologiske fakultet om en navneforandring til Fakultet for Medisin og Helsefag. Ifølge universitetsavisen «På Høyden» mener professor Einar Berg at dette «for odontologene er siste manøver for å frata fagområdet siste rest av autonomi og verdighet i storfakultetet». Han mener det har vært viktig å få odontologi med i fakultetsnavnet når de nå slår seg sammen med medisin.

Rettigheter til akutt legehjelp

I en rettskraftig dom, publisert på Lovdata, fremkommer det at barn har rett til akutt legehjelp, selv om barna (og foreldrene) ikke har oppholdstillatelse, eller har lovlig opphold i Norge. Retten til akutt legehjelp skal de få ved å henvende seg til legevakt. De har ifølge dommen imidlertid ikke rett til fastlege eller oppfølging fra tannhelsetjenesten.

Trekningen av iPad ble foretatt i Parats lokaler av advokatsekretær Nina Thorgersen og nestleder i ThsF, Anne-Gro Årmo. Foto: Trygve Bergsland

ThsF på Nordental 2016

Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) deltok med egen stand på årets Nordental-arrangement i Stavanger. Dette er den største begivenheten for dentalbransjen, og har de siste årene samlet over 4 000 besøkende fra den private og offentlige tannhelsetjenesten.

I Stavanger var det 92 medlemmer som var innom ThsFs stand og noterte eget navn og telefonnummer for å være med på trekning av en iPad mini. Den heldige vinneren ble Reidun L. Tuft som jobber ved Os tannklinikk – iPad er på vei i posten.

Spaniaopphold benyttes til tannbehandling

To av tre pasienter ved tannklinikken Solident i Benidorm og Torrevieja er norske.

Tannlege Daniel Usin sier at mange benytter anledningen til å fikse på tennene når de oppholder seg i Spania og at det de siste årene er åpnet for å søke HELFO i Norge om refusjon for enkelte behandlinger, noe mange benytter seg av.

Usin sier til avisen Spania i dag at de er pionerer på «Metal Free», der de fjerner alle amalgamfyllinger og erstatter dem med kroner av keramikk, eller benytter andre fyllingsmaterialer.

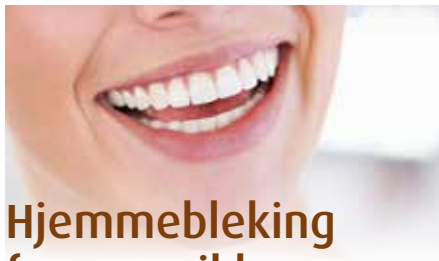

Aksjon for å beholde tannklinikk i Nannestad

Det er samlet inn over 300 underskrifter fra folk i Nannestad som vil beholde det offentlige tannhelsetilbudet i bygda.

Aksjonen kom i gang etter at fylkesrådmannen foreslo å legge ned Nannestad tannklinikk og flytte tilbudet til Råholt. Petter Gulbrandsen leder aksjonen og mener fylkeskommunen må ta hensyn til sine 3 000 brukere i Nannestad.

– Det er åpenbart at pasienter og pårørende ønsker å beholde Nannestad tannklinikk i Nannestad Sentrum. På den måten blir tannklinikken tilgjengelig for alle, sier Gulbrandsen til Eidsvoll Ullensaker Blad.

Hjemmebleking fungerer ikke

Munnskyl, tannkremer eller diverse hjemmeblekingsmidler som lover å gjøre tennene hvitere, mangler det blekende middelet som skal gjøre tennene hvitere. I 2011 vedtok EU å beskrive tannbleking spesifikt i kosmetikkdirektivet. Direktivet trådte i kraft i Norge samme år, og konsekvensen er at tannbleking som inneholder fra 0,1 til 6 prosent hydrogenperoksid bare er tillatt solgt til tannleger.

Tannblekingprodukter som fås kjøpt i norske butikker, nettbutikker og apotek kan per definisjon ikke kalles tannblekingsprodukter og de har ingen dokumentert effekt ifølge TV 2 Hjelper, som har testet fem forskjellige produkter som lover å gi deg hvitere tenner.

40 prosent av alle 18-åringer har hull i tennene

Tall fra SSB viser at omlag tre av fire av alle 18-åringer som kom til undersøkelse og behandling i den offentlige tannhelsetjenesten i 2015, hadde hull i tennene. Av disse hadde om lag ti prosent flere enn ni hull i tennene. Finnmark er det fylket der flest 18-åringer hadde hull i tennene, med et gjennomsnitt på 5,3 hull. 15 prosent av 18-åringer i Finnmark hadde mer enn ni hull i tennene.

Kilde SSB

Oksygenmangel kan skade tannemaljen

I en doktorgrad skriver tannlege Rivan Sidaly ved Det odontologiske fakultet at det kan være en sammenheng mellom skadet tannemalje og mangel på oksygen under fødselen.

Spedbarn fødes med anlegg til permanente tenner i kjevene. Selve fødselen kan være en sårbar og kritisk fase for emaljedannelsen fordi mineraliseringsprosessen for enkelte tanngrupper begynner når barnet blir født.

– En tynnere og bløtere emalje tydet på at mangel på oksygen i kritiske faser av emaljedannelsen kunne føre til mineraliseringsforstyrrelser, sier Sidaly.

Hele saken kan leses på odont.uio.no.

Rettigheter for eldre og syke

Fylkestingsrepresentant i Trøndelag Svein Otto Nilsen har sørget for at Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Midt-Norge (TKMN) skal utrede alternative måter å nå ut med informasjon om rettigheter til eldre og syke, slik at de får det tannhelsetilbudet de har krav på.

Eldre og syke som får hjemmesykepleie i mer enn tre måneder har rett til gratis tannlege, men kun en tredjedel vet om sine rettigheter, viser en ny undersøkelse og kun én av fire mottok gratis tannbehandling de hadde rett på i 2014. Mangel på informasjon er ifølge Trønder-Avisa en av hovedutfordringene. Dette gjelder både fra kommunenes og fylkeskommunens side.

Millioninvestering i tannhelse i Mysen

I Mysen er det åpnet ny tannklinikk til 27 millioner kroner og klinikkssjef Afshan Mirzaei er ifølge Smaalenenes avis svært fornøyd med sin nye arbeidsplass.

Den nye klinikken har åtte behandlingsrom. Ett rom er spesialtilpasset for rullestolbrukere og mennesker som har utfordringer med å ta seg fram på andre måter. Rommet har egen inngang og i tillegg er behandlingsstolen flyttbar og med heis. Klinikken har også fått et eget pre-medisinsk rom.

TENKT AT DU VIL HJELPE?

BARE SYND DET
IKKE ER TANKEN
SOM TELLER

Foto: Jason van Brugten. Takk til våre samarbeidspartnere som gjør denne annonsen mulig.

Bezawit (9) bor i slummen i Etiopia. Hennes høyeste ønske er å gå på skole, men for at familien skal klare seg, er hun nødt til å arbeide store deler av dagen. Uten utdanning har Bezawit små sjanser til å komme seg ut av fattigdommen.

Det er ikke lett å forstå hvordan hun har det. Men du har kanskje tenkt på hvordan hun burde hatt det? Tenkt at du vil hjelpe?

Blir du Plan-fadder i dag, gir du barn som Bezawit en bedre framtid.

Send SMS FADDER til 03123 www.plan-norge.no

Plan
For og med barn

Det er Helsedirektoratet som står bak retningslinjene, som skal «bidra til kunnskapsbasert praksis og systematisk kvalitetsutvikling av tannhelsetjenester til barn og unge».

Nye nasjonale retningslinjer i støpeskjeen

Nye nasjonale faglige retningslinjer for tannhelsetjenester til barn og unge skal være på plass neste år. Nestleder i Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Anne-Gro Årmo, sier hovedmålet er at barn og unge skal få samme tilbud og behandling i hele landet.

Av: Vetle Daler

Årmo er forbundets representant i arbeidsgruppen som jobber med å utarbeide nye retningslinjer.

Helsedirektoratets retningslinjer

I gruppa sitter representanter for både utdanningene, den offentlige tannhelsetjenesten, fagforeninger og interesseorga-

nisasjoner. Det er Helsedirektoratet som står bak retningslinjene, som skal «bidra til kunnskapsbasert praksis og systematisk kvalitetsutvikling av tannhelsetjenester til barn og unge».

Målet med retningslinjene er at de skal gi et godt grunnlag for beslutninger om prioriteringer og bruk av ressurser på tannhelsetilbudet til barn og unge.

- De skal være et hjelpemiddel i ar-

beidet med å utvikle gode tjenester. «Det forebyggende og helsefremmende perspektivet er grunnleggende», skriver Helsedirektoratet på sine nettsider.

Rett til gratis tjenester

Lov om tannhelsetjenesten fastslår at barn og unge i alderen 0–20 år har rett til et oppsøkende tannhelsetilbud, og fra null til 18 år har de rett til gratis tjenester. Ungdom fra 19–20 år får 75 prosent prismoderasjon. Det er fylkeskommunen som er ansvarlig for tilbudet til barn og unge.

- Det er faktisk første gang det lages slike retningslinjer for

tannhelsetjenester til barn og unge, sier Årmo.

Hun sier det er et økende behov for felles retningslinjer, blant annet på grunn av større mangfold av tannhelsepersonell med utdanning og praksis fra andre land.

– Vi har fått flere reaksjoner fra våre medlemmer på at tannlegen har valgt behandling som er ukjent for dem. Med de nye retningslinjene vil det bli krav til dokumentasjon hvis tannlegen ikke velger å følge anbefalingene som er beskrevet, sier hun.

Likeverdig part

Arbeidet med de nye retningslinjene har pågått i fire år, og har vært basert på forskning. Årmo sier at arbeidet med retningslinjene har vært både spennende og lærerikt.

– Vi i ThsF har blitt hørt i saker som har vært viktig for tannhelsesekretærene. Det er tilfredsstillende å oppleve at ThsF nå er blitt en likeverdig part i tannhelsetjenesten i Norge, sier hun.

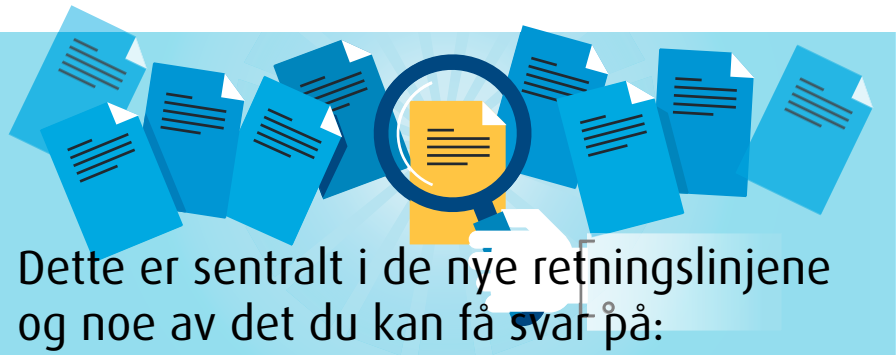
Retningslinjene skal inneholde anbefalinger om forebygging, diagnostisering, behandling, oppfølging og organisering av tannhelsetjenester.

Anbefalingene skal bidra til at alle barn og unge får tilpassede og gode tann- og munnhelsetjenester uavhengig av bosted, diagnose og sosial bakgrunn. Retningslinjene inneholder også anbefalinger om hvordan opplysningsplikten til barneverntjenesten og politiet bør overholdes.

Årmo oppfordrer alle til å lese retningslinjene og bruke dem aktivt når den endelige versjonen foreligger i 2017.

– Det er veldig viktig at alle, både tannleger, tannhelsesekretærer og tannpleiere, vet hva som er anbefalt behandling, sier hun.

Anne-Gro Årmo jobber med å utarbeide nye retningslinjer og er ThsFs representant i Helsedirektoratets arbeidsgruppe. Foto Trygve Bergsland

Dette er sentralt i de nye retningslinjene og noe av det du kan få svar på:

Helsefremmende og forebyggende arbeid

– Her er det utarbeidet anbefalinger om helsefremmende og forebyggende tiltak.

– Anbefalingene i retningslinjene har tatt utgangspunkt i forsknings- og erfaringsbasert kunnskap.

Behandling av initialkaries (non-operativ behandling)

– Retningslinjene har et eget kapittel om behandling av karies i initiale faser, noe som er et viktig tiltak for å stanse eller reversere kariesutviklingen slik at fyllingsterapi unngås.

Ulikheter i tannhelse

– Under dette punktet anbefales særlige tiltak som kan bidra til å utjevne sosiale og andre ulikheter knyttet til tannhelse. Dette for å sikre at alle barn får de tannhelsetjenestene de har rett på.

Munnundersøkelser

– Her er det anbefalinger om undersøkelser, røntgenopptak og vurdering av kariesrisiko.

Barn med helseutfordringer og habiliteringsbehov

– Retningslinjene gir anbefalinger om hvordan man kan sikre at barn og ungdom med langvarige helseutfordringer og funksjonsnedsettelse får et likeverdig tilbud.

Opplysningsplikten til barnevern og politi

– Det gis anbefalinger om hvilke funn som kan gi grunn til mistanke om

mishandling eller andre former for alvorlig omsorgssvikt.

– Utover dette er det lovbestemmelser om helsepersonellens selvstendige plikt til å melde bekymringsmelding til barnevernet. For eksempel kan ikke ledere eller andre overprøve tannhelsesekretærer.

Dentale traumer, erosjoner, utviklingsforstyrrelser og TMD

– Retningslinjene inneholder åtte anbefalinger om disse temaene.

Operativ kariesbehandling

– Under dette punktet gir retningslinjene åtte anbefalinger om fyllingsmaterialer, samt behandling ved dyp karies og pulpaeksposering.

Vegring og angst for tannbehandling

– Her gis det anbefalinger om forebygging av odontofobi, behandling av engstelige barn, sedasjon og smertebehandling.

Spesial- og spesialistkompetanse

– Det utarbeides anbefalinger om tannlegespesialister og annen spesialkompetanse som barn og unge har behov for.

Samhandling og helhetlige pasientforløp

– Anbefalinger om samhandling og samarbeid med helsestasjon og skolehelsetjenesten, i tillegg til øvrige helsetjenester, barneverntjenesten og andre aktuelle tjenester for barn og unge.

Alle tannhelsesekretærer i Colosseumklinikkene får nå tariffavtale og avtalen gjelder alle klinikkene i konsernet. Foto: Ned Alley

Fra kamp til samarbeid i Colosseumklinikkene

Etter elleve ukers streik ble det i 2013 inngått tariffavtale i Trondheim. Dette har fungert så bra at ledelsen ved Colosseumklinikkene nå har inngått en tariffavtale med ThsF og Parat som fra januar 2017 vil dekke alle deres klinikker i hele landet.

Av: Trygve Bergsland

Spesialrådgiver i Parat, Kjell Morten Aune, har ledet forhandlingene og berømmer ledelsen i Colosseumklinikkene som tok initiativ til forhandlingene som nå er gjennomført.

– Det var tøffe tak i Trondheim før vi fikk tariffavtale i 2013, men i ettertid har samarbeidet mellom ledelsen og de ansatte vært meget bra. Det er erfaringene herfra som nå har ført til at alle tannhelsesekretærene i Colosseumklinikkene nå får tariffavtale, sier Aune.

Avtalen gjelder alle klinikkene i konsernet. Aune sier det på forsommeren 2015 ble nedsatt et forhandlingsutvalg og at partene siden tidlig i 2015 har ført forhandlinger, som i september førte frem til enighet.

– Det har vært ryddige forhandlinger som har vært ført i en god tone hele veien. Samtidig har dette tatt lang tid med mange møter for å dekke både de ansattes og bedriftens ulike behov, sier han.

Ifølge Aune blir tariffavtalen gjeldende på alle klinikker, selv om Parat ennå ikke har medlemmer alle steder.

– Alle klinikker omfattes av tariffavtalen, uavhengig av om vi har medlemmer eller ikke. Vår oppgave blir nå å verve medlemmer, i tillegg til å finne gode tillitsvalgte på den enkelte klinikk. Dette blir viktig for å oppnå medvirkning og få til gode forhandlinger med ledelsen i årene fremover, sier Parat-forhandleren.

Viktigheten av et organisert arbeidsliv

Aune sier dette viser verdien av et organisert arbeidsliv og at det nå er Colosseumklinikken som går i front og som på sikt kan dra med seg resten av Tannlegeforeningens medlemmer.

– En viktig effekt av tariffavtale er retten til avtalefestet pensjon (AFP). I praksis gir

dette flere hundre tusen i ekstra utbetaling for tannhelsesekretærene, og det gir alle rett til å kunne gå av ved fylte 62 år. Man kan også fortsette å jobbe og starte uttak av AFP, eller vente med å ta ut AFP til man er 67 år. Uansett vil tillegget komme som et påslag på toppen av folketrygd og tjenstepensjon, sier han.

Minst like viktig mener Aune det er med et aktivt tillitsvalgtarbeid.

– Det kan velges en tillitsvalgt og en vara-tillitsvalgt i alle klinikkene. Disse skal velges blant og av alle tannhelsesekretærer og assistenter i klinikkene. Der det er tilstrekkelig medlemsgrunnlag for det, så skal de tillitsvalgte velges av og blant Parats medlemmer. De tillitsvalgte skal representere de ansatte, ha regelmessige møter med klinikkleder og bidra til gode og trygge arbeidsforhold. Tillitsvalgte skal være representert i arbeidsgrupper og lignende som utreder administrative spørsmål, og de skal involveres i spørsmål av vesentlig betydning for de ansatte. Ved mulige endringer i virksomheten skal arbeidsgiver så tidlig som mulig informere, drøfte og ta de tillitsvalgte med på råd, sier Aune.

Heder til Brattset

Det var Ellinor Brattset som frontet strei-

ken i Trondheim og som ifølge Aune skal ha æren for at partene kom frem til en løsning den gangen, og som i ettertid har bidratt til et godt samarbeidsmiljø på klinikken i Trondheim.

– Det er også hun som skal ha mye av æren for at vi fikk en tariffavtale med Tannklinikken Dine Tenner i Trondheim. Det er håp om at dette er starten på noe som vil føre til at langt flere tannleger vil ta kontakt for å få en tariffavtale med oss. Samtidig er det de ansatte som bør ta initiativet, det kreves kun to ansatte for å inngå en tariffavtale. Det eierne eller daglig leder skal huske, er at de ved å inngå en tariffavtale selv også blir omfattet av AFP-ordningen, noe som gir dem en livsvarig pensjonsfordel, sier Aune.

Ellinor Brattset får mye av æren for at Colosseumklinikken nå får tariffavtaler. Foto: Ned Alley

Fakta om avtalen

Tariffavtalen er inngått mellom ThsF/Parat og Colosseumklinikken. Avtalen gjelder alle klinikkene i konsernet og gjelder fra 1.1.2017.

Tariffavtalen binder arbeidsgiver og de ansatte. De vilkår som følger av tariffavtalen, må følges. Dette skiller tariffavtalen fra «Mønsteravtalen», som er en veiledende avtale og som ikke forplikter arbeidsgiverne på samme måte.

Med tariffavtalen følger avtalefestet pensjon (AFP). Det gir alle rett til å kunne gå av ved fylte 62 år og starte uttak av folketrygd og et eget AFP-tillegg. Man kan også fortsette å jobbe og starte uttak av AFP, eller vente med å ta ut AFP til man er 67 år. Ved uttak ved fylte 67 år så vil AFP-tillegget komme som et livsvarig påslag på toppen av folketrygd og tjenstepensjon.

Det kan velges en tillitsvalgt og en vara-tillitsvalgt i alle klinikkene. Disse skal velges blant og av alle tannhelsesekretærer og assistenter i klinikkene. De tillitsvalgte skal representere de ansatte, ha regelmessige møter med klinikkleder og bidra til gode og trygge arbeidsforhold ved klinikkene.

Ved klinikker med mindre enn ti ansatte og minst fem medlemmer av ThsF/Parat, skal den tillitsvalgte velges kun blant ThsF/Parat-medlemmene i klinikken.

Ved klinikker med flere enn ti ansatte og minst 40 prosent ThsF/Parat-medlemmer, skal tillitsvalgt og vara-tillitsvalgt velges blant ThsF/Parat-medlemmene i klinikken. ThsF/Parat-foreningene velger også en felles hovedtillitsvalgt som skal ha møter med Colosseumklinikken sentralt.

Det er kun tillitsvalgte i ThsF/Parat-foreningene som kan få opplæring av ThsF/Parat. Det er kun ThsF/Parats medlemmer og tillitsvalgte som kan få råd og oppfølging fra ThsF/Parats advokater, forhandlere og regionansatte.

Inntil regjeringens forslag er forsvarlig utredet og resultatet av kommunesammenslåingene foreligger, mener ThsF at den offentlige tannhelsetjenesten må forbli fylkeskommunens ansvar.

Nei til flytting av tannhelsetjenesten

Det mobiliseres i kampen mot å overføre tannhelsetjenesten fra fylkene til kommunene. Tannhelsesekretærenes Forbund, Fagforbundet, Norsk Tannpleierforening og Den norske tannlegeforening står sammen og mener forslaget mangler helsefaglig grunnlag.

Av: Vette Daler

I mer enn ett år har Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF) kjempet mot regjeringens forslag, blant annet i høringssvar til Helse- og omsorgsdepartementet og i brev til Helse- og omsorgs- og Kommunal- og forvaltningskomiteene på Stortinget. Leder i Tannhelsesekretærenes forbund, Gerd Bang-Johansen, har dessuten selv vært i Stortinget for å legge fram forbundets syn på forslaget.

Foreningene står sammen

Sammen med Tannlegeforeningen, Fagforbundet og Norsk tannpleierforening i Delta, har ThsF også markert sin holdning i en rekke aviser denne høsten. Blant annet har et felles debattinnlegg fått mye oppmerksomhet.

– Inntil saken er forsvarlig utredet og resultatet av kommunesammenslåingene foreligger, må den offentlige tannhelse-

Raymond Turøy (Fagforbundet), Gerd Bang-Johansen (Tannhelsesekretærenes Forbund), Camilla Hansen Steinum (Den norske tannlegeforening) og Hilde Aga (Norsk Tannpleierforening). Foto: Forbundene

Debattinnlegget i landets aviser Rasering av tannhelsesektoren

I forbindelse med kommunereformen har regjeringen fremmet forslag om å overføre tannhelsetjenesten fra fylkeskommunene til kommunene. Tannhelsesekretærenes Forbund, Fagforbundet, Norsk Tannpleierforening og Den norske tannlegeforening mener forslaget mangler helsefaglig grunnlag, og vil svekke den offentlige tannhelsetjenesten.

Forutsetningen for forslaget var etableringen av store og robuste kommuner. Frivillige sammenslåinger tyder på at vi får 392 kommuner, hvor få er store og robuste. Når den sentrale forutsetningen for overføringen ikke har slått til, er det på tide å snu.

Den offentlige tannhelsetjenesten er i dag organisert i 19 fylker. Organiseringen ble etablert i 1984, etter at tannhelsetjenesten hadde vært kommunenes ansvar. Bakgrunnen var ønske om enhetlig praksis, samt etablering og utvikling av tyngre faglige miljøer. Tannhelsetjenesten ble nedprioritert i kommunene, tilbudet varierte og forebyggende arbeid ble i stor grad forsømt. Overføring til fylkeskommunen var

derfor et viktig grep for å sikre en bedre tannhelsetjeneste.

I dag har vi en velfungerende offentlig tannhelsetjeneste som gir et enhetlig tilbud uavhengig av kommuneøkonomi. Det er etablert gode faglige miljøer og investert betydelig med penger i store klinikker som betjener pasienter utover kommunen klinikken ligger i.

Tilbakeføring til kommunene vil gi et uensartet tilbud, rasere veletablerte fagmiljøer og true det forebyggende arbeidet. I tillegg vil en rekke topp moderne klinikker få overkapasitet, mens mindre kommuner må etablere egne klinikker, eller overlate ansvaret til private aktører. Det er vanskelig å forstå at de samme politikerne som sentraliserer sykehus for å sikre den faglige kvaliteten, ønsker å splitte opp etablerte miljøer innenfor tannhelsesektoren som det har tatt lang tid å etablere.

Forslaget er ikke konsekvensutredet. Til tross for at flytting av ansvaret fra 19 fylkeskommuner til 392 kommuner vil by på store utfordringer og personalpolitiske problemstillinger, forventer ikke departe-

mentet at overføringen vil medføre noen økonomiske konsekvenser. Det er naivt å tro at interkommunale løsninger vil være i stand til å gi den effektivitet og ensartede praksisen dagens fylkeskommuner leverer. Det blir også vanskeligere å følge opp styringssignaler til nærmere 400 enheter fremfor dagens 19.

Inntil saken er forsvarlig utredet og resultatet av kommunesammenslåingene foreligger, må den offentlige tannhelsetjenesten forbli fylkeskommunens ansvar.

Innlegget er signert:

Camilla Hansen Steinum
President, Den norske tannlegeforening

Gerd Bang-Johansen
Leder, Tannhelsesekretærenes forbund

Hilde Aga
Leder, Norsk Tannpleierforening

Raymond Turøy
Leder, Seksjon helse og sosial,
Fagforbundet

Ny mønsteravtale for tannhelsesekretærene

Leder for Tannhelsesekretærenes Forbund (ThsF), Gerd Bang-Johansen, Parat-advokat Kathinka Mohn og representanter fra Fagforbundet, har fremforhandlet ny mønsteravtale med Tannlegeforeningen og Virke.

Av: Trygve Bergsland

Bang-Johansen sier det var viktig å få en presisering i avtalen knyttet til tannhelsesekretærenes kompetanse.

– Vi fikk gjennomslag for en presisering av tannhelsesekretær og assistent som yrkestitler i minstelønnstabellen, og i andre vesentlige deler av mønsteravtalen.

Kompetanse som tannhelsesekretær skal lønne seg. Vi har i tillegg fått et nytt ansiennitetstrinn ved 16 år, sier hun.

Sentrale tillegg i 2016 og 2017

Tannhelsesekretærene har fått et økonomisk oppgjør på linje med kommunal sektor.

– Tilleggene skal beregnes fra henholdsvis 1. mai i år og 1. august 2017. Utover dette er bestemmelsen om lokale lønnsvurderinger styrket med hensyn til å rette opp utilsiktede skjevheter, sier Bang-Johansen.

Partene er også enige om å sette ned et utvalg bestående av representanter fra Parat/ThsF, Fagforbundet og Virke som skal vurdere kompensasjon for andre utilsiktede skjevheter.

– Det er på tide at vi tar tak i disse tingene og får ryddet opp, sier ThsF-lederen. Bang-Johansen sier det ved lønnsberegning også skal tas hensyn til avtjening av verneplikt, som skal godskrives fullt ut som ansiennitet, i tillegg til at det skal gis permisjon uten lønn for avtjening av verneplikten.

– Relevant dokumentert tilleggskompetanse av betydning for stillingen av minst ett års varighet, tilsvarende 60 fagskole- eller studiepoeng, skal danne grunnlag for lokal lønnsberegning, sier hun.

Tilleggene i tabellene på side 21 beregnes fra henholdsvis 1. mai i år og 1. august 2017.

Sentrale tillegg i 2016

Partene er enige om å legge følgende tabell til grunn for oppjøret (se under) og tilleggene skal beregnes og tilbakebetales fra 1. mai 2016.

Sentrale tillegg pr. 1.5.2016

Stillinger	0år	2år	4år	6år	8år	10år	16år
Assistent	7 300	7 300	7 300	7 300	7 300	7 300	7 300
Tannhelsesekretær	7 300	7 300	7 300	7 300	7 300	7 300	10 200

Tilleggene gis forholdsmessig til deltidsansatte.

Minstelønntabell pr. 1.5.2016

Stillinger	0år	2år	4år	6år	8år	10år	16år
Assistent	282 000	287 500	290 300	293 300	301 400	347 000	384 700
Tannhelsesekretær	326 300	332 700	335 900	339 400	350 800	389 200	392 100

Sentrale tillegg i 2017

Lønnstilleggene i 2017 skal beregnes fra 1. august 2017.

Sentrale tillegg pr. 1.8.2017

Stillinger	0år	2år	4år	6år	8år	10år	16år
Assistent	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Tannhelsesektretær	7000	7000	7000	7000	7000	7000	9 100

Tilleggene gis forholdsmessig til deltidsansatte.

Minstelønntabell pr. 1.8.2017

Stillinger	0år	2år	4år	6år	8år	10år	16år
Assistent	288 500	294 00	296 800	299 800	307 900	354 200	391 200
Tannhelsesektretær	333 300	339 700	342 900	346 400	357 800	396 200	401 200

Anestesikurs for tannhelsesekretærer

Tannlege og lege Sigurd Svalestad holdt i oktober et kurs i anestesi for tannhelsesekretærer. Alle deltagerne besto kurset og er nå klare for å praktisere. De skal nå dokumentere 20 anestesibehandlinger i løpet av en seks måneders periode etter kurset.

Av: Trygve Bergsland

Kurset ble avholdt gjennom noen travle dager i Tromsø. Kurset «Odontologisk lokalanestesi for tannhelsesekretærer» skal gi nødvendig teoretisk grunnlag for å kunne gi infiltrasjonsanestesi, en form for anestesi som ligger lenger unna sentralnervesystemet og som gir potensielt lavere risiko sammenliknet med ledningsanestesi, som ikke omfattes av kurset.

Anatomikunnskaper

Deltakerne har fått en god oversikt over anatomien i ansiktet og munnhulen gjennom kurset slik at de nå kan administrere lokalanestesi på en trygg, effektiv og skånsom måte.

– Gode anatomikunnskaper er en forutsetning for å forstå hvor lokalanestesian må settes for å bedøve ulike områder i munnen, ifølge Svalestad.

Riktig bruk og skånsom administrering av lokalanestesi mener Svalestad kanskje er den faktoren som betyr mest for pasienten med hensyn til om behandlingen hos tannlegen eller tannhelsesekretæren oppleves vellykket.

Komplikasjoner

I odontologisk sammenheng settes det

hver dag to–tre millioner anestesidoser rundt om i verden, i tillegg kommer all lokalanestesibruk i medisinsk sammenheng. – Rapporterte komplikasjoner er allikevel sjeldne, og lokalanestetika er svært trygt når medikamenter brukes riktig.

Alle medikamenter kan gi uønskede virkninger, og alle prosedyrer er forbundet med større eller mindre risiko.

– Det er viktig at alt personell som administrerer lokalanestetika, kjenner til de potensielle komplikasjonene som kan oppstå, hvordan risikoen for slike kan minimeres, og hvordan man skal gå frem om komplikasjoner allikevel skulle oppstå. Den aller vanligste komplikasjonen er et kortvarig bevissthetstap (besvimelse) utløst av en sterk psykisk eller fysisk stimulus. I tannbehandlingssammenheng er den utløsende faktoren som oftest et psykisk ubehag knyttet til frykt eller forventninger om smerte, ifølge Svalestad.

Medisinske risikopasienter

Tannhelsepersonell kommer i økende grad i kontakt med pasienter med alvorlige sykdommer. For å forhindre komplikasjoner i forbindelse med administrasjon av lokalanestesi, er det derfor viktig å på forhånd

Kursdeltagerne fikk praktisere på TkNN i Tromsø

identifisere hvilke pasienter som har økt risiko for komplikasjoner, slik at forholdsregler kan tas. Det gjøres best ved en grundig gjennomgang der både helsestatus og medikamentbruk gjennomgås. Om pasienten beskriver symptomer, sykdommer eller medikamentbruk man er usikker på, anbefaler Svalestad å ta kontakt med pasientens behandelende lege og søke råd der.

Tannlegers anledning til å delegere oppgaver

Det er ved en rekke anledninger stilt spørsmål ved om tannlegen selv avgjør om han, eller hun, vil delegere oppgaver som anestesi til tannhelsesekretæren. Leder for juridisk avdeling i Parat og advokat, Anders Lindstrøm, sier det ikke er noen tvil, eller lovmessige hindringer, for tannleger som ønsker å delegere denne type oppgaver til tannhelsesekretærene.

– I henhold til lovverket kan enhver tannlege delegere både anestesi- og andre oppgaver til tannhelsesekretærene. Dette er det den enkelte tannlege som selv bestemmer. Opplæring og oppfølging er imidlertid viktig, da den som delegerer oppgavene, er ansvarlig for arbeidet som utføres, sier Lindstrøm

Rådgiver på Parat-kontoret i Tromsø, Sandra Borch, har snakket med deltagerne på kurset og spurt dem om hvilket utbytte de har hatt av kurset.

Ellen Anna Molund

Molund sier det har vært et veldig interessant kurs, der hun har lært noe nytt og frisket opp i anatomi- og fysiologikunnskapene, samtidig som kursdeltagerne har gått dypere inn i anatomen.
– Kursleder Sigurd Svalestad, som er utdannet både lege og tannlege, er veldig flink til å lære bort på en god måte. Det samme er tannlegespesialistene Øyvind Skjeldal og Eva Lindgren som var med på den praktiske undervisningen. Jeg er veldig positiv og føler meg motivert til å kunne bruke nye kunnskaper i tilvenning på pasientene våre på pedodontiavdelingen og på Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge (TkNN), sier Molund.

Toril Tetlie

Tetlie sier kurset er et av de beste hun har vært på, både faglig og sosialt.
– Sigurd Svalestad er dyktig og åpen for spørsmål og diskusjoner, noe som førte til at vi ble en fin gjeng og trygge på hverandre. All honnør også til Øyvind Skjeldal og Eva Lindgren, sier Tetlie.

Hilde Mari Olsen

Olsen sier kurset har vært lærerikt og at det gir henne som tannhelsesekretær mulighet for videre utvikling.
– Kurset gir meg den ballasten jeg trenger for å sette anestesi etter delegering fra tannlege, og jeg er veldig glad for at ThsF har satset på dette, sier Olsen.

Grethe Stien

Stien sier kurset var spennende og lærerikt.
– Jeg gleder meg til å begynne å sette anestesi på pasientene, sier Stien.

Helene Bruerberg Karlsen

Molund sier det har vært et veldig Bruerberg Karlsen er enig med Molund og sier kurset var kjempebra.
– Fantastisk flott kurs med gode lærere, sier Bruerberg Karlsen.

BI-professor: Myndighetene snur ryggen til partene

Slutten på den norske modellen

BI-professor mener norske myndigheter er i ferd med å bygge en kultur der fagorganisasjoner og kollektive lønnsavtaler ses på som noe herk og en hindring for et altoverskyggende mål: Å kutte kostnader.

Av: Johnny Gimmestad

Hun mener norske myndigheter nå setter arbeidstagere og det organiserte arbeidslivet på sidelinjen, både i politiske beslutningsprosesser og i bedriftene.

Slik oppsummerer Eli Moen, professor i internasjonal ledelse på BI, klimaendringen som nå brer seg i norsk politikk og arbeidsliv.

Fagorganisasjoner stenges ute
Bakgrunnen for Moens bekymring er regjeringens oppnevning av Arbeidstidsutvalget, et ekspertutvalg med

Professor Eli Moen sier vi er vitne til et tilbakeslag for en tenkemåte og en kultur som har vært utviklet gjennom mange tiår, særlig i de nordiske landene.

mandat til å legge viktige premisser for arbeidslivspolitikken her i landet – uten at noen representanter for fagbevegelsen i utgangspunktet ble invitert til å delta. Det samme var tilfellet med Produktivitetskommisjonen, oppnevnt av regjeringen, ved finansminister Siv Jensen og ledet av professor Jørn Rattsø.

Et tilbakeslag

Moen sier vi er vitne til et tilbakeslag for en tenkemåte og en kultur som har vært utviklet gjennom mange tiår, særlig i de nordiske landene.

– Her er det både på samfunnsnivå og ute i bedriftene blitt dannet en tradisjon for å samarbeide, for flate organisasjoner, dialog og medbestemmelse. På nasjonalt plan har dette resultert i kollektive lønnsavtaler, som har utgjort en av bærebjeldene i et velfungerende og stabilt velferdssamfunn.

Samtidig har denne samarbeidsmodellen ifølge Moen vist seg å være et godt utgangspunkt for å utvikle en konkurranse-dyktig, kompetansebasert industri, preget av høy læringsevne, stor grad av nyskaping og tett kontakt både med eksterne nettverk av fagfolk og med kundene.

På dette området er professoren på hjemmebane. For fem år siden sto hun sentralt i et eget forskningsprosjekt nettopp på dette feltet, med bedrifter fra Kongsberg som eksempler.

Fikk hakeslepp

Jakten på de gode løsningene, både i bedriftene og på nasjonalt plan, har vært høyt prioritert i det store norske og nordiske samarbeidsprosjektet. Og Moen sier at samarbeidsmodellen som har ligget til grunn, har vakt stor oppmerksomhet internasjonalt.

– Den nordiske modellen er blitt et innarbeidet, positivt begrep på mange hold. Derfor fikk jeg nærmest hakeslipp da jeg oppdaget, gjennom et nytt forskningsprosjekt jeg ble engasjert i for et par år siden, at vi i Norge nå er i ferd med å kaste denne modellen på båten. Det er jo et av våre aller sterkeste konkurransefortrinn, både som samfunn

Eli Moen. Foto: Johnny Gimmestad

og for næringslivet. Og disse tingene henger sammen, sier hun.

Lønnskostnader skal kuttes

Ved å snu ryggen til partene i arbeidslivet, slik Moen opplever at det nå i økende grad gjøres også her hjemme, legger våre politiske myndigheter seg på samme kurs som EU.

– Der har det siden finanskrisen gått ut klare henstillinger fra kommisjonen, EUs «regjering», om at ny økonomisk vekst er avhengig av at det kuttes kostnader – særlig lønnskostnader. Og for å få til det, anbefaler kommisjonen å utvikle kollektive tariffavtaler til fordel for mer desentraliserte lønnsoppgjør, sier hun.

Moen sier dette har bidratt til å redusere maktgrunnlaget for europeisk fagbevegelse dramatisk.

– Selv i Tyskland, som tidligere var en bastion for det organiserte arbeidsliv i Europa, har dette skjedd, under Angela Merkels ledelse, sier professoren, som også har flere lengre studieopphold ved tyske forskningsinstitusjoner bak seg.

Markedet er blitt målestokk

– Tror du det ligger en bevisst strategi bak disse prosessene, der målet er å redusere

fagbevegelsens innflytelse, slik vi har sett både i Tyskland og England?

– Det har jeg ikke grunnlag for å si noe om. Derimot er det tegn til at et mer neolibertalt tankesett har bitt seg fast også her i landet, med markedet som målestokk for det meste. Og her blir fagbevegelsen sett på som et hinder for næringsliv, konkurransekraft og effektiv sysselsetting. Dette med organisering, medvirkning og medbestemmelse hører liksom ikke med i det moderne samfunnet, sier Moen.

Denne politikken slo ifølge professoren igjennom på slutten av 70-tallet, og er blitt så mye gjentatt og spredt, også på våre breddegrader, at den nå oppfattes som en nødvendighet – nærmest en naturlov. – Til dette bildet hører også troen på at eiere og ledere alene, uten aktiv medvirkning og innflytelse fra de ansatte, er best egnet til å skape lønnsomme, konkurransedyktige bedrifter, sier hun.

Sand i maskineriet

– Hvordan kommer denne ideologien til uttrykk i det daglige arbeidslivet?

– Ett konkret eksempel er at såkalte HR-avdelinger overtar mer og mer for den dialogen som tidligere foregikk

”Jeg skjønner ikke hvorfor fagforeningene er så grunnleggende negative til alt det vi foreslår.

Karen-Helene Ulltveit-Moe, leder av Arbeidstidsutvalget

mellom de ansatte, deres organisasjoner og bedriftens ledere, sier Moen.

Det merkes også ifølge Moen på at vi nå ser tendenser til en ny og langt mer diktatorisk lederstil i norsk arbeidsliv. – I stadig flere virksomheter viser forskningen at man er ikke nevneverdig interessert i å høre hva de ansatte mener eller har å bidra med. De og deres organisasjoner blir nærmest ansett som sand i maskineriet, sier hun.

– Og på det mer overordnede, politiske plan – hva er trenden der?
– Ingen store, dramatiske endringer, i første omgang. Men det skjer forandringer i innarbeidet praksis, slik det nevnte arbeidstidsutvalget er et eksempel på. I stedet for at det organiserte arbeidslivet får være med fra begynnelsen av i viktige politiske beslutningsprosesser, blir det mer snakk om sandpåstrøing, i form av høringsuttalelser, sier Moen.

Samtidig foregår det ifølge Moen små justeringer av lovverket som får store konsekvenser.

– Ett viktig eksempel er punktet om ansettelsesforhold i arbeidsmiljøloven, som er blitt justert slik at det åpnes for mer midlertidig arbeidskraft. Dette føyer seg til en trend der EU har vært pådriver, og som har bidratt sterkt til å svekke fagbevegelsens stilling over hele Europa, sier professoren.

Fakta om «ekspertutvalg»

Direktører, professorer og advokater. I flere ekspertutvalg/kommisjoner nedsatt av Solberg-regjeringen for å gå gjennom politikkområder som i stor grad angår partene i arbeidslivet, er i utgangspunktet fagbevegelsen ikke blitt tilgodesett med noen representanter. Til gjengjeld ble ekspertutvalgene fylt opp med direktører fra så vel privat som offentlig sektor – og enda flere professorer. Nå har regjeringen snudd i to tilfeller: Både det nedsatte Varslerutvalget er i ettertid endret, og arbeidet med Arbeidstidsutvalget utvides, ved at arbeidsministeren nå nedsetter to partssammensatte arbeidsgrupper der alle åtte hovedorganisasjoner i arbeidslivet inviteres med på et ettårig arbeid.

ARBEIDSTIDSUTVALGET:

Ekspertutvalg nedsatt av regjeringen Solberg for å utrede hvordan arbeidskraften best mulig kan utnyttes i de kommende tiårene.
– Leverte sin innstilling 6. juni 2016.
– Ledet av Karen Helene Ulltveit-Moe, professor ved Universitetet i Oslo.

– Besto av 4 direktører, 3 professorer, 2 advokater, 1 seniorforsker og 1 rådgiver. Ingen representanter for arbeidstakernes organisasjoner.

I november i år kom arbeidsminister Anniken Hauglie med en erkjennelse av at arbeidstidskonfliktene ble for vanskelige å løse uten medvirkning fra partene i arbeidslivet. Hun oppnevner derfor nå i ettertid to partssammensatte arbeidsgrupper, der alle de åtte hovedorganisasjonene i arbeidslivet inviteres til et ettårig arbeid for å komme frem til løsninger. De to partssammensatte gruppene skal jobbe med turnus og skiftarbeid, i tillegg til å finne svar på hvem som har særlig selvstendige stillinger og som kan unntas fra vernebestemmelsene i arbeidsmiljøloven.

PRODUKTIVITETSKOMMISJONEN:

Offentlig kommisjon nedsatt av regjeringen Solberg for å fremme forslag som kan styrke produktivitet og vekstevne i norsk økonomi.

Har levert to innstillinger – henholdsvis 10.2. 2015 og 11.2. 2016.

– Ledet av Jørn Rattsø, professor ved NTNU.
– Besto av 5 direktører/styreledere, 3 professorer, 1 forretningsfører og 1 spesialrådgiver (fra Finansdepartementet.). Ingen representanter for arbeidstakernes organisasjoner.

VARSLERUTVALG:

Et ekspertutvalg nedsatt for å gjennomgå og vurdere varslingsbestemmelsene i arbeidsmiljøloven og praktiseringen av disse. Utvalget ble oppnevnt i statsråd 11. november, etter å ha blitt annonsert av arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie i juni, og skal levere sin utredning innen 1. mars 2018. Utvalget ledes av Anne Cathrine Frøstrup, direktør i Statens Kartverk. LO og UNIO er representert, sammen med NHO og KS. I tillegg består utvalget av ytterligere to advokater, en professor, varsleren Jan Erik Skog (Unibuss) og generalsekretær Arne Jensen i Norsk Redaktørforening.

Det er ifølge regjeringen mangel på mellom 8 000 og 9 000 lærlingeplasser i Norge hvert år.

Yrkesfag, læreplasser og lærlinger

I 2015 var det ifølge SSB registrert i overkant av 200 000 elever i videregående opplæring i Norge. 61 prosent av elevene tok et studieforberevende utdanningsprogram, der studiespesialisering alene utgjorde 52 prosent.

Av Espen Grovassbakk, automatiker/elektrikerlærling og nestleder i Parat UNG

Tallene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at 80 000 elever var en del av et yrkesfaglig utdanningsløp for et år siden. Fordelingen blant kjønnene bygger fremdeles opp under de mange fordommene om at «bygg- og anleggsteknikk er for menn» og «helse- og oppvekstfag er for kvinner». Hele 94 prosent av elevene ved bygg- og anleggsteknikk er menn, mens 85 prosent av elevene ved helse- og oppvekstfag er kvinner.

Læreplasser

I 2015 var det registrert 41 895 lærlinger og lære kandidater på landsbasis, men det er ifølge regjeringen allikevel mangel på mellom 8 000 og 9 000 lærlingeplasser

her i landet hvert år. Mangel på kvalifiserte lærlinger kan føre til at arbeidslivet ikke får dekket behovet for faglært arbeidskraft. Beregninger utført av SSB knyttet til behovet for arbeidskraft frem mot 2030, tyder på at etterspørselen etter arbeidskraft med fagutdanning vil vokse raskere enn tilbudet.

Hvorfor velge yrkesfag?

NHO vil at flere bedrifter skal ta inn lærlinger og ønsker at flere tar fagbrev. Organisasjonen lister selv opp ti grunner til å velge yrkesfag, med argumenter som: lønnet utdanning, attraktivitet i det norske arbeidsmarkedet, 170 forskjellige yrkesretninger og mulighet for videreutdanning.

Grunnen til at jeg er fagarbeider innen elektrofag, er ganske enkel: for syv år siden var jeg ubeskrivelig skolelei. I ettertid ser jeg at det kun er tilfeldigheter som avgjorde min foreløpige karriere. Valget om karrierevei for en 15 – 16 åring kan være vanskelig, lite gjennomtenkt og basert på tilfeldigheter, men derfor er det viktig at vi i fremtiden setter av ressurser og tid til å opplyse og informere dagens ungdomsskoleelever om hvilke muligheter som faktisk finnes.

Parat UNG vil oppfordre alle arbeidsgivere som har mulighet, til å bli en lærebedrift. I tillegg vil vi oppfordre alle kommende videregående elever til å vurdere yrkesfag.

Kurskalender for 2017

Kurstilbudet for 2017 er i store trekk en videreføring av kursene som ble arrangert i 2016. Grunnopplæringen er delt opp i trinnene 1 til 3, i tillegg arrangeres det fordypningskurs og høgskolekurs som samlet kan gi 60 studiepoeng.

Grunnopplæring

Trinn1 og 2 avholdes regionalt, for å bli kjent og bygge nettverk med andre i din region. I region vest er det i 2017 en endring, ved at region vest har ett trinn2 i april sammen med region øst og sør, og så et eget kurs for region vest i september. Noen av trinn2-kursene i region øst og sør, er tilpasset kommunesektoren og vi anbefaler at tillitsvalgte fra dette tariffområdet melder seg på disse.

Trinn3 avholdes på østlandsområdet og følger avtaleverket, kursene er derfor tilpasset de ulike sektorene. Vi har delt opp trinn3-kursene i følgende sektorer: Statlig sektor, privat sektor og spekter (1–9) og KS, Virke-Huk og spekter helse. Er du usikker på hvilken sektor du tilhører, kan du gå inn på våre hjemmesider og finne dette på «min side» og «min tariffavtale».

Fordypningskurs

Dette er kurs tilrettelagt for at tillitsvalgte skal få økt kompetanse innenfor de områdene som er viktige i vervet som tillitsvalgt på sin arbeidsplass. De aller fleste fordypningskursene krever gjennomført grunnopplæring i Parat, eller tilsvarende forkunnskaper.

Parat har mottatt ønsker fra tillitsvalgte i statlig sektor som etterlyser forhandlingskurs. Dette vil derfor bli satt opp i regionene etter behov, og vi ber tillitsvalgte ta kontakt med sitt nærmeste regionskontor.

På mange av Parats kurs er det svært stor søknad og flere deltakere vil måtte bli satt på venteliste, men det er allikevel håp om å komme med på kurset, da vi før kursstart kan motta avmeldinger.

Selv om påmeldingsfristen på kurset har gått ut, så send oss allikevel en e-post, det hender det kan være ledige plasser på kursene.

Høgskolekurs

Høgskolekursene våre arrangerer vi i samarbeid med Høgskolen i Sørøst-Norge. Parat tilbyr «Årsstudium for tillitsvalgte» som gir 60 studiepoeng. Studiet består av fem selvstendige moduler eller kurs, herav tre obligatoriske og to valgfrie.

Det legges ikke opp til at kursene skal tas fortløpende, da dette vil bli for arbeidskrevende samtidig med tillitsverv og jobb. Dette har vist seg å være et populært tilbud for tillitsvalgte som ønsker faglig videreutvikling eller vil formalisere den kompetansen de har tilegnet seg i rollen som tillitsvalgt. Tillitsvalgte kan nå ta ett høgskolekurs hvert kalenderår. I 2017 arrangeres Human Resource Management på våren og Endringsledelse og organisasjonsutvikling på høsten. På disse høgskolekursene har man ikke «krav» på fri som på fordypningskursene, men man kan allikevel søke arbeidsgiver om fri.

Tillitsvalgte som har bestått «Årsstudium for tillitsvalgte», får automatisk generell

studiekompetanse, noe som åpner for videre studier ved universitet og høyskoler.

Foreløpig plan for disse kursene kan du lese på våre hjemmesider, under utdanningsprogram.

Statsansatte tillitsvalgte og medlemmer kan i tillegg søke seg på kurs i YS-regi. YS-Stat avholder ulike kurs og konferanser der Parat får tildelt noen plasser. Parat har ikke ansvar for program og sted, kun eventuell påmelding og prioritering av deltakere.

Nettmøter – webinar

Det vil i 2017 bli holdt en rekke nettmøter (webinar), i form av forelesninger på nett med direkte overført bilde og lyd, i tillegg til muligheten til å kommunisere skriftlig (chatte) med kursholderne. Parat har i løpet av 2016 avholdt flere slike nettmøter for enkelte grupper, og erfart at dette er en god måte å formidle informasjon til mange raskt, samtidig som det åpner for spørsmål fra deg som deltaker. Foreløpig er nettmøtene i utprøvningsfasen, men dette vil bli kraftig utvidet i 2017.

For å kunne komme inn på min side og melde seg på kurs, må du ha medlemsnummer og passord. Har du ikke dette, så ta kontakt med medlem@parat.com

Har du spørsmål til kursene, kontakt: kurs@parat.com. Sentralbord 21 01 36 00 Hege Thorud, 924 49 819 Monica Bjørlo, 930 40 952

Kurs og konferanser for tillitsvalgte 2017

Januar

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
26	27	28	29	30	31	1
2	3	6	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

- 23.-26. jan Høgskolekurs HRM 15 studiepoeng - 1.samling, Scandic Oslo City
- 23.-25. jan Trinn3-kurs statlig sektor, Sanner
- 30. jan-1. feb Kurs i forhandlingsteknikk privat sektor og spekter, Olavsgaard

Februar

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	1	2	3	4	5

- 6.-8. feb Kurs i forhandlingsteknikk KS, Virke-Huk og spekter helse, Olavsgaard
- 6.-8. feb Trinn2-kurs øst og sør, Kongsberg
- 9. feb Kurs i tilsetningsråd statlig sektor, Park Inn Gardermone
- 15.-17. feb Kurs i presentasjonsteknikk og kommunikasjon, Sanner

Mars

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31	1	2

- 6.-7. mars Parat- og tariffkonferanse, Gardermoen
- 13.-15. mars Kurs i forhandlingsteknikk stat, Sanner
- 20.-23. mars Høgskolekurs HRM 15 studiepoeng - 2.samling, Scandic Oslo City
- 27.-29. mars Trinn2-kurs nord og midt, Radisson Blu, Tromsø

April

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	29	30	31	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

- 4. april ThsF tillitsvalgtkonferanse privat sektor, Oslo
- 6. april Farmasi fagkonferanse
- 24.-26. april Trinn2 kurs øst, sør og vest, Olavsgaard
- 25.-27. april Parat Media tillitsvalgtsamling

Mai

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	1	2	3	4

- 4. mai Temadag i lokale forhandlinger i privat sektor, Parat
- 11.-12. mai Kurs i retorikk, Olavsgaard
- 22.-24. mai Kurs i konflikthåndtering, kommunikasjon og juss, Olavsgaard
- 29.-31. mai Trinn3-kurs privat sektor og spekter (1-9), Sanner
- 31. mai-2. juni Trinn2-kurs øst og sør, Kongsberg

Juni

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
29	30	31	1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	1	2

- 7.-8. juni Statskonferansen, Gardermoen
- 13. juni ThsF kongressen, Gardermoen

Kurs og konferanser for tillitsvalgte 2017

Juli

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
26	27	28	29	30	1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31	1	2	3	4	5	6

August

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
31	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31	1	2	3

■ 30. aug-1. sep Trinn3-kurs privat sektor og spekter (1-9), Sanner

September

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
28	29	30	31	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	1

- 5.-7. sep Trinn2-kurs vest, Bergen
- 11.-14. sep Høgskolekurs endringsledelse 10 studiepoeng, Scandic Oslo City
- 13.-15. sep Trinn2-kurs øst og sør, Kongsberg
- 18. sep Kurs i bruk av jussen i konflikthåndtering, Park Inn
- 20.-21. sep Regionkonferanse sør, Kongsberg
- 20.-22. sep Parat Ung samling
- 25.-26. sep Regionkonferanse midt, Trondheim
- 27.-28. sep Regionkonferanse vest, Bergen

Oktober

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
25	26	27	28	29	30	1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31	1	2	3	4	5

- 9.-10. okt Regionkonferanse øst, Oslo
- 11.-12. okt Regionkonferanse nord, Tromsø
- 16.-17. okt Kurs i arbeidstid, Olavsgaard
- 25.-26. okt Parats luftfartskonferanse, Gardermoen
- 26. okt Parat Media Representantskapsmøte, Oslo
- 27. okt Parat Media bransjeseminar, Oslo
- 28.-29. okt Farmasikongressen
- 30.-31. okt Kurs i retorikk, Olavsgaard

November

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
30	31	1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	1	2	3

- 1.-3. nov Trinn2-kurs midt og nord, Trondheim
- 6.-7. nov Kurs i arbeidsgivers styringsrett, omstilling, permittering og nedbemanning, Olavsgaard
- 13.-15. nov Trinn2-kurs øst og sør, Kongsberg
- 20.-22. nov Kurs i konflikthåndtering, kommunikasjon og juss, Olavsgaard
- 20.-22. nov Trinn3-kurs KS, Virke-huk og spekter helse, Olavsgaard
- 22.-23. nov ThsF tillitsvalgtkonferanse offentlig sektor, Oslo
- 27.-29. nov Trinn3-kurs statlig sektor, Sanner
- 27.-29. nov Trinn3-kurs privat sektor og spekter (1-9), Sanner

Desember

Ma	Ti	On	To	Fr	Lø	Sø
27	28	29	30	1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

■ Høgskolekurs ■ Fordypningskurs ■ Grunnopplæring ■ Konferanser

Øvrig kurs informasjon

Reise og overnatting

Parats kurs er gratis for medlemmer og tillitsvalgte. I tillegg til at kursene er gratis, dekker Parat normalt også reise og opphold. For å utnytte opplæringsmidlene til gode kurs og for at flest mulig deltakere skal rekke fram samme dag, starter de fleste kursene klokken 1100. Vi er derfor ekstra restriktive på overnatting dagen før kursstart og bilgodtgjørelse. Reisen må foregå på billigste måte og vi henviser til Parats reiseregulativ på vår hjemmeside.

På kurs som blir avholdt på Sanner hotell, setter Parat opp felles taxi fra Gardermoen som vi bestiller. Det er derfor viktig at du som deltaker gir tilbakemelding på om du skal være med eller ikke, innen fristen som er oppgitt. Ved forsinkelser, må du ta kontakt med kursansvarlig. Man må ikke benytte taxi alene uten godkjenning fra Gardermoen til Sanner. For deltakere fra Oslo anbefaler vi tog til Gran stasjon (Gjøvikbanen).

Målgruppen på kursene er tillitsvalgte i Parat. Vi sender ut kursinvitasjon elleve uker før kursstart til tillitsvalgte som er i målgruppen for kurset. Deltakere på kurs blir valgt ut ifra verv, og hovedtillitsvalgt blir prioritert framfor tillitsvalgt. Vara ansees som en reserve som trer inn i vervet som tillitsvalgt ved behov, og blir derfor ikke prioritert like høyt på kurs. Det er derfor viktig at informasjonen om deg som tillitsvalgt til enhver tid er oppdatert. Bruk verktøyet «min side» til endring av kontaktinformasjon.

For å kunne komme inn på min side og melde seg på kurs, må du ha medlemsnummer og passord. Har du ikke dette, så ta kontakt med medlem@parat.com

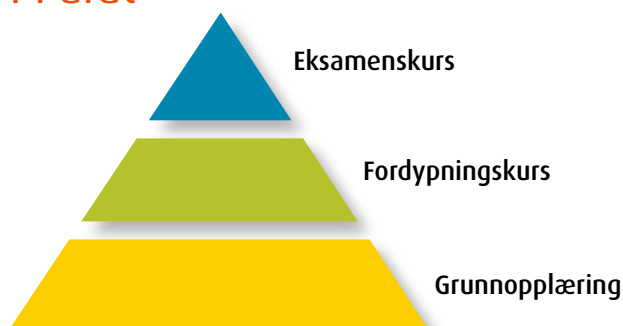
Har du spørsmål til kursene, kontakt: kurs@parat.com. Sentralbord 21 01 36 00
Hege Thorud, 924 49 819
Monica Bjørlo, 930 40 952

Arrangementer i regionene

Parat har regionkontorer i Oslo, Tønsberg, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Tromsø der det arrangeres trinn1-kurs og konferanser for tillitsvalgte. For medlemmene tilbyr regionkontoret i tillegg faglige temadager og ulike aktiviteter av sosial karakter. Har du spørsmål om dette, kan du kontakte ditt nærmeste regionkontor som du finner på parat.com, se «Om Parat – Regionene i Parat».

Mer informasjon om Parats kurs, konferanser, temadager og andre aktiviteter, finner du på parat.com under «Kurs og utdanning».

Kurspyramiden for tillitsvalgte i Parat

Fikk du ikke invitasjon til kurset?

parat

I god tid før kursstart får tillitsvalgte en e-post med kursinvitasjon. Opplysningene hentes fra Parats medlemsregister. Men hvis du ikke er registrert med riktig verv eller riktig e-postadresse, vil du ikke få invitasjon. Du kan selv rette opp dine personopplysninger i medlemsregisteret, men for å få registrert riktig verv må du kontakt ditt regionkontor.

I kupert landskap

Dagens åpne kontorlandskap skal støtte den moderne arbeidsprosessen, med aktiv kunnskapsdeling og tilbakemeldinger mellom ansatte.

Åpent kontorlandskap eller tradisjonelle cellekontorer? Debatten om hva som fungerer best har pågått lenge, og det pekes på både positive og negative sider ved å flytte ansatte fra cellekontorer til åpne kontorlandskap.

Av: Vetle Daler

Bare 15 prosent av norske arbeidstakere mener de blir mer effektive av å jobbe i et åpent kontorlandskap, viste en landsomfattende undersøkelse utført av InFact på vegne av konsulentselskapet Vivento i 2014.

Trives i åpent landskap

Mye forskning som er gjort de seneste årene, tyder også på at de negative sidene overskygger de positive. Parat-tillitsvalgt Kjell-Erik Gillesen i finn.no i Oslo trives imidlertid best i åpne landskap.

– I en salgsavdeling som vår er dette en veldig bra løsning. Jeg har tidligere jobbet som selger med eget kontor i fire år og er ikke i tvil om hva jeg foretrekker, sier Gillesen.

Han forteller at det er trangt om plassen i lokalene, men at det er vanlig å gå andre steder hvis man skal gjennomføre en grundig kundesamtale.

– Vi har rikelig med mindre rom, og for mange er det lettere å konsentrere seg i en samtale på et stille rom. Det hadde imidlertid vært rart om alle her skulle sittet på hvert sitt kontor. Man får mye salgse energi ved å sitte sammen og bli engasjert av hverandre. Entusiasme er smittosomt, og åpen løsning fungerer veldig bra her i finn.no, sier Gillesen.

Lønnsomt

Målet med dagens åpne kontorlandskap er ofte at de skal støtte den moderne arbeidsprosessen, hvor kunnskapsdeling

og tilbakemelding er nøkkelord, men førsteamanuensis Knut Inge Fostervold ved Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo, peker også på økonomi som en av de viktigste fordelene.

– Bedre utnyttelse av plassen fører til mindre behov for kvadratmeter. Enkelte beregninger viser at man kan redusere utgiftene til lokaler med så mye som 50 prosent, ifølge Fostervold.

Han peker også på andre fordeler ved åpent landskap-løsninger: Lettere å omorganisere. Lettere kommunikasjon mellom arbeidstakere. Økt innsikt i andres arbeidsoppgaver. Økt teamfølelse og samarbeidsinnsats, og flatere hierarki i bedriften.

To ulike tilnærminger

Jan Pejtersen er seniorforsker ved Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø i Danmark. Ifølge forskning.no sier han at det er to forskjellige tilnærminger til kontorlandskap innen epidemiologisk forskning, det vil si studier av befolkningshelse.

– Den positive tilnærmingen er basert på at det gir bedre sosiale relasjoner mellom medarbeiderne og dermed større arbeidsglede. Det skyldes at økt tilgjengelighet mellom medarbeidere gir bedre samarbeid.

Den negative tilnærmingen bygger på at personer som arbeider i åpne landskap ikke får ro, og derfor får færre sosiale relasjoner. Noe som fører til lavere tilfredshet.

– Dette skyldes at man er redd for å forstyrre hverandre, og at man kan føle seg overvåket.

Økt sykefravær

Pejtersen var med på å gjennomføre undersøkelsen «Indeklima og psykosocialt arbeidsmiljø i celle-, flerpersons- og storrumskontorer» i Danmark i 2011.

Her undersøkte man 2300 kontoransatte i 22 kontorbygninger med forskjellige kontortyper. Konklusjonen er at ansatte i kontorlandskap hadde flere problemer med inneklima, støy og konsentrasjon. Jo større kontorene var, jo større var problemene.

Sykefraværet var betydelig høyere blant ansatte som delte kontor enn blant ansatte med egne kontor.

” Vi er prøvekaniner for hvordan det kan bli i det nye regjeringkvartalet, og har både «free seating» og «clean desk», sier Glommen.

Bjørg Glommen har 32 års fartstid i eget cellekontor. Foto: Vetle Daler/Parat.

Hva sier lovverket?

Lovverkets krav til åpent kontorlandskap er de samme som for andre kontorarbeidsplasser.

Hver kontorarbeidsplass i landskap må ha et gulvareal som gir fri plass til gode og varierte arbeidsstillinger og bevegelser. Plassen skal sikre at arbeidet og bruk av arbeidsutstyr ikke går ut over sikkerhet og helse. Hver arbeidsplass skal ha et gulvareal på minst seks kvadratmeter, og kravet til gulvareal er basert på erfaring med det arealet hver arbeidstaker minst må ha for å få «tilstrekkelig personlig rom» rundt seg.

Løsninger som innebærer mindre avvik fra dette arealet, kan, etter en konkret vurdering, tilfredsstillende kravene i lov og forskrift. Dette forutsetter at virksomheten kompenserer arealavviket med andre tiltak, slik at arbeidsmiljøet samlet sett fremstår som fullt forsvarlig. Slike tiltak kan for eksempel være sosiale soner med direkte tilgang fra arbeidsplassen, ekstra god tilgang til møterom/stillerom og lignende. Løsninger med mindre gulvareal enn seks kvadratmeter må være faglig begrunnet.

Arbeidsgiver må sørge for at hver enkelt kontorarbeidsplass er utformet og innredet slik at den er beskyttet mot støy. Støy er definert som uønsket lyd og kan være en stressfaktor. For å hindre at støy blir en helserisiko, har arbeidsgiver plikt til å gjøre «nødvendige tiltak». Et slikt tiltak kan være å bygge inn eller skjerme støykilder fra kontorarbeidsplassene.

(arbeidstilsynet.no)

Kjell-Erik Gillesen trives best i åpne landskap. Foto: Vette Daler/Parat.

– Sykefraværet økte selv når bare to personer delte kontor, men verst var det i åpne kontorlandskap med flere enn seks personer. Der hadde personalet 62 prosent flere sykedager enn ansatte med eget rom.

I gjennomsnitt var sykefraværet for dem som ikke hadde eget kontor 7–8 dager per år. De som jobbet i cellekontor, var i snitt syke 5 dager per år, skriver dagensperspektiv.no.

«Aktivitetsbasert arbeidsplassutforming»

Nytt regjeringskvartal er under planlegging i Oslo, og det legges opp til utstrakt bruk av åpne landskap. Statsbyggs Knut Jørgensen er prosjekt-direktør for det nye regjeringskvartalet og

» *Entusiasme er smittsomt, og åpen løsning fungerer veldig bra her i finn.no, sier Gillesen.*

understreker at hverken Statsbygg eller regjeringen har låst seg til en løsning med kontorlandskap, men innrømmer at ulike former for løsninger der kontorlandskap inngår, er mest aktuelt.

– Det går nok i retning av kontorlandskap, men kanskje i kombinasjon med cellekontorer, sier Jørgensen til VG.

Regjeringen har bestemt at såkalt «aktivitetsbasert arbeidsplassutforming» skal legges til grunn for nytt regjeringskvartal.

«Aktivitetsbaserte løsninger åpner for valg av ulike arbeidsplasser avhengig av

behov. Dette skiller seg fra vanlige åpne landskap, som har liten grad av variasjon i arbeidsplassutforming. Internasjonale sammenligninger viser at den typen aktivitetsbaserte løsninger som planlegges i regjeringskvartalet, gir vel så høy tilfredshet som cellekontorer.»

Dette ifølge Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Prøvekaniner

Flere fagforeninger har uttalt seg negativt om planene for regjeringskvartalet, også Parat, som har mange medlemmer i departementene.

” En av ulempene er at det går med mye tid til å komme i gang om morgenen, når man skal finne seg en plass, finne fram ting man trenger, regulere bord og stol, rigge opp pc og så videre.

Björg Glommen, Parat-tillitsvalgt

Björg Glommen er Parat-tillitsvalgt og seniorrådgiver i Justisdepartementet, hennes avdeling har nylig flyttet inn i åpent kontorlandskap i departementets midlertidige lokaler i Nydalen i Oslo.

– Vi er prøvekaniner for hvordan det kan bli i det nye regjeringskvartalet, og har både «free seating» og «clean desk», sier Glommen og sier det er stor forskjell på hvordan folk oppfatter den nye kontorløsningen.

Noen er ifølge Glommen skeptiske fremdeles, mens andre har funnet seg bedre til rette.

– En av ulempene er at det går med mye tid til å komme i gang om morgenen, når man skal finne seg en plass, finne fram ting man trenger, regulere bord og stol, rigge opp pc og så videre. Tilsvarende tar det tid å rydde sammen sakene sine når dagen er slutt. Mange vil si at dette ikke er effektivt, sier den Parat-tillitsvalgte.

Hun sier det er forskjell på hvordan folk tolererer støy og lyder.

– Selv mener jeg ikke det er veldig mye støy her. Et annet problem er at det går med tid til å lete etter folk, for man vet ikke hvor de sitter fra dag til dag, sier Glommen.

Hun sier det positive er at man kan kommunisere direkte med kollegene og få raskere avklaringer på ting.

– Ledelsen sitter dessuten midt iblant oss og har heller ikke egne kontorer. Det oppleves som positivt, sier Glommen.

Hun har 32 års fartstid på eget cellekontor i departementet, men sier overgangen til landskap gikk bedre enn fryktet.

– Det viser seg at dette slett ikke er så verst, sier Glommen.

Hverken Statsbygg eller regjeringen har låst seg til en løsning med kontorlandskap, men innrømmer at ulike former for løsninger der kontorlandskap inngår, er mest aktuelt.

Kontorlandskapets historie

En av de første bygningene med åpne kontorlandskap skal ha blitt oppført i USA allerede i 1904. Arbeidsplassene var bygget opp som i et klasserom med bord på rekke og rad, og det var primært sekretærer og kontorassistenter som satt der.

På 1960-tallet vant det åpne kontorlandskapet frem i USA, med utgangspunkt i det tyske «Burolandschaft». Her ble arbeidsplassene satt sammen i små grupper for å gi en effektiv arbeidsgang, og alle medarbeidere satt i det åpne landskapet.

Kilder: forskning.no, uio.no, dagensperspektiv.no, dn.no, arbeidstilsynet.no, regjeringen.no

Parat
informerer

Hild Melgård, Gunn Werkland og Marianne Haugen Berg. Foto: Gløshaugen

Parat og Gjensidige redder liv

Kun 14 prosent av den voksne befolkningen bruker refleks. Ved Kunnskapsenteret sørget derfor Hild Melgård og Gunn Werkland fra Parat NTNU i samarbeid med Marianne Haugen Berg fra Gjensidige for refleksutdeling. På Gløshaugen var Vigdis Rønningen og Wenche Wilhelmsen Finseth i aksjon, og ved NTNU i Ålesund var Andreas Sylte og Tove Storhaug fra Parat NTNU, som samarbeidet med Henrik Rødset fra Gjensidige. Til sammen ble det utdelt mer enn 450 refleks.

Bidrag til TV-aksjonen

Årets TV-aksjon gikk til inntekt for Røde Kors' arbeid for mennesker rammet av krig og konflikt. Parat-leder Hans-Erik Skjæggerud sier Parat i år bidro med 35 000 kroner.

Foto: Røde kors/Thea Rabe

– Aksjonen skal redde liv og gi helsehjelp til noen av de mest sårbare i verden, mennesker rammet av krig og konflikt. Målet er at mer enn to millioner mennesker skal få livsviktig hjelp, sier Parat-lederen.

Ny i juridisk avdeling

Grete Dieserud. Foto: Bente Bjørcke

Grete Dieserud er utdannet jurist og har vært ansatt som rådgiver i region øst. Nå er hun utlånt til juridisk avdeling. Dieserud treffes på e-post grete.dieserud@parat.com og telefon 951 84 492.

Ny rådgiver i region øst

Ståle Botn er ansatt i vikariatstilling i region øst. Botn har erfaring som tillitsvalgt både i privat og offentlig sektor, og har fartstid fra LO-systemet før han ble tillitsvalgt i Parat i 2006. Han har også vært Parat-tillitsvalgt for Oslo og Akershus student-samskipnad, Thon Hotels og Asker kommune. Botn treffes på e-post stale.botn@parat.com og telefon 476 16 392.

Ståle Botn. Foto: Trygve Bergland

ORGANISERT ✓

Verdien av et organisert arbeidsliv

Parats hovedstyre har valgt «verdien av et organisert arbeidsliv» som flaggsak i år og neste år. Bakgrunnen for valget er ønsket om å bevare den nordiske modellen, og for å lykkes, må flere organisere seg. Parat har laget en film som i tiden fremover vil bli distribuert bredt på sosiale medier, og alle medlemmer oppfordres til å dele. Besøk Parat på facebook.com/ys.parat/.

Parats medlemsfordeler

Du kan spare mye ved å bruke Parats medlemsfordeler, blant annet innen forsikring og bank. Aktuell og oppdatert informasjon finner du under «medlemsfordeler» på parat.com

Ny mann på Bergens-kontoret fra nyttår

Jørgen Dræge (40) er ansatt i region vest og starter sin nye jobb på kontoret i Bergen 2. januar 2017. Han har en bachelor fra lærerhøgskolen og en master i ledelse fra BI. Dræge kommer nå fra en lederstilling innen helse, miljø og sikkerhet i Beerenberg, men har også variert erfaring fra førskole og helse og omsorg, i tillegg til at han har vært tillitsvalgt på heltid i Utdanningsforbundet.

Jørgen Dræge. Foto: Privat

Parats regionutvalg (RU)

■ RU region Nord (Finnmark, Troms, Nordland):

Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet

E-post: Lrh@caa.no

Johanne Hagerupsen, Høgskolen i Harstad

E-post: johanne.hagerupsen@hih.no

Øivind Østbø, Remiks

E-post: oivind.ostbo@remiks.no

Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne

E-post: akt@brreg.no

Tor-Fredrik Olsen, Finnmark Fylkeskommune

E-post: tor.fredrik.olsen@ffk.no

Line Anett Paulsen, Securitas, Leknes Lufthavn, Ungrepresentant

E-post: line_hoseth_88@hotmail.com

■ RU region Midt (Nord- og Sør Trøndelag, Møre og Romsdal):

Leder, Jannike Hanssen, Statens vegvesen

E-post: Jannike.hanssen@vegvesen.no

Morten Mørch, NTNU

E-post: Morten.morch@ntnu.no

Siri Finseth, Helse Nord-Trøndelag

E-post: Sirs.finseth@helse-nordtrondelag.no

Grete Kambuås, Boots Apotek

E-post: gretkam@online.no

Marit Holstad Aarsæther, Høgskolen i Volda

E-post: maritaa@hivolda.no

Mona Nerland, Politiet i Molde, Ungrepresentant

E-post: mona.nerland@politiet.no

■ RU region Øst (Østfold, Hedmark, Oppland, Oslo og Akershus):

Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS

E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no

Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse

E-post: bente.iren.moen@spk.no

Stein Grindheim - SAS Ground Handling

E-post: stein.grindheim@sas.no

Ronny Kjønso - Asko Øst

E-post: ronny.kjonso@asko.no

Anja P. Ahlstrøm - NIBIO

E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no

Hans Andreas Böhmer, Securitas i Oslo, Ungrepresentant

E-post: hanboh@gmail.com

■ RU region vest (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane):

Leder: Rune Skaar, Bergen kommune

E-post: rune.skaar@bergen.kommune.no

Vidar Alfei, NAV Økonomiteneste

E-post: vidar.alfei@nav.no

Hege Solbakken Sæbo, Stavanger Aftenblad AS

E-post: hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no

Wibecke Soraas Onarheim, Gulating lagmannsrett

E-post: wibecke.soraas.onarheim@domstol.no

Gro Nondal Buvik, Sognekraft AS

E-post: gro.nondal.buvik@sognekraft.no

Erik Andreassen, Gate gourmet i Bergen, Ungrepresentant

E-post: eandreassen@gategourmet.com

■ RU region Sør (Aust- og Vest Agder, Telemark, Vestfold og Buskerud):

Leder: Ragnhild Negård - NAV

E-post: ragnhild.negard@nav.no

Helge Tverdal - AS Varden

E-post: helge.tverdal@varden.no

John-Inge Nerland - Fylkesmannen i Buskerud

E-post: fmbujin@fylkesmannen.no

Nina Odegård - Høgskolen i Buskerud og Vestfold

E-post: Nina.Odegard@hbv.no

Cecilie Holt, NAV

E-post: cecilie.holt@nav.no

Hilde Valen, NAV i Vennesla, Ungrepresentant

E-post: hilde.valen@nav.no

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

*Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat*

*Lene Liknes Hansen
Advokat*

*Odd Jenvin
Forhandler*

*Thore Eithun Helland
Advokat*

*Bjørn Are Sæther
Rådgiver*

*Thore Selstad Halvorsen,
Forhandler*

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergslund@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Utvidet stillingsprosent

Jeg jobber i 50 prosent stilling som ekspeditør i en butikk og har et ønske om å øke min stilling til 75 prosent. I forrige måned ble det utlyst en ledig stilling som ekspeditør.

Jeg søkte den ledige stillingen, men fikk avslag i og med at jeg ikke ville jobbe fulltid.

Jeg har lest at arbeidsmiljøloven gir deltidsansatte fortrinnsrett til utvidet

stilling, og mener problemet kunne ha vært løst ved lage to stillinger på 75 prosent.. Har ikke arbeidsgiver plikt til å gjøre dette?

Marianne

Svar: Arbeidsmiljøloven gir deltidsansatte fortrinnsrett til utvidet stilling, dersom arbeidsgiver vurderer å foreta ny ansettelse. Forutsetningen er at arbeidstakeren er kvalifisert for stillingen, og at utøvelsen av

fortrinnsrett ikke vil innebære en vesentlig ulempe for virksomheten. Når det gjelder kvalifikasjonskravet, er nok dette oppfylt i ditt tilfelle.

Når det gjelder ønsket om å utøve fortrinnsrett til kun deler av stillingen, har du ikke rett til det. Høyesterett har i en dom fastslått at deltidsansattes fortrinnsrett bare kan benyttes til hele den ledige stillingen.
Anders

Rettigheter til utvidet stilling

Jeg er deltidsansatt i en 50 prosent stilling, men det siste året har jeg arbeidet mye mer enn dette. Har jeg rett på utvidet stilling?

Chris

Svar: Ja, det kan du ha. I henhold til arbeidsmiljøloven har deltidsansatte, som de siste tolv måneder jevnlig har arbeidet utover avtalt arbeidstid, rett til utvidet stilling tilsvarende faktisk arbeidstid i perioden. Dette gjelder likevel ikke om arbeidsgiver kan dokumentere at behovet for merarbeid er bortfalt. Tolv månedersperioden beregnes med utgangspunkt i det tidspunktet du fremmer kravet overfor arbeidsgiver om utvidet stilling tilsvarende faktisk arbeidstid.

Lene

Unyttige julepresanger

Det går snart mot jul, og jeg er redd for at slektingene mine også i år gir meg presanger jeg verken har glede eller nytte av. Hvordan kan jeg få byttet til meg andre varer, eller få tak i pengene, slik at jeg kan bruke dem på mer fornuftige ting?

Kai

Svar: Jeg foreslår at du sender melding til slektingene dine og ber om at kvitteringene blir tatt vare på. Disse kan du prøve å få tak i etter jul, for så å returnere varene i samme butikk. Kanskje får du pengene tilbake, men det er ikke sikkert. Vanligere er det å få en tilgodelapp som du må bruke innen tre år. Med tilgodelappen kan du kjøpe andre varer. Du kan også be slektingene om at byttelapp blir lagt ved. Er det satt byttefrist, må du holde den. Det kan hende du ikke har bytterett ved salg, i tillegg til at brukte og skadede gjenstander ikke byttes.

Noen kjeder gir deg imidlertid pengene tilbake for en ubrukt vare, med en frist på et halvt år.

Andre lar deg teste produktet i en måned, før du kan returnere og få pengene tilbake. Et gavekort i en kjede du liker, kan være et godt presangalternativ. På den måten reduseres returingsproblematikken.

Thore E.

Økt arbeidsmengde

Etaten jeg jobber i, er under omstilling. Vi skal spare penger og ledelsen legger opp til omfattende effektiviseringsiltak. Nå har ledelsen bestemt at et vikariat for en medarbeider som skal ut i foreldrepermisjon, ikke vil bli utlyst. I stedet skal oppgavene fordeles på avdelingens øvrige medarbeidere. Har arbeidsgiver anledning til å gjøre det?

Andrea

Svar: Ja, det vil ligge innenfor arbeidsgivers styringsrett å beslutte å ikke ansette noen i et ledig vikariat. Saken skal drøftes med de tillitsvalgte på forhånd. Dersom arbeidsgiver unnlater å foreta en prioritering av avdelingens samlede oppgaver, kan dette føre til økt arbeidsmengde for de gjenværende ansatte. Det er viktig at de tillitsvalgte og verneombud er oppmerksom på at dette er forhold som representerer en risiko for overbelastning og sykefraver, og dermed følger tett opp.

Odd

Jobb på julaften

Jeg jobber turnus i hjemmetjenesten. I fjor skulle jeg egentlig ha fri julaften, da jeg hadde jobbet julaften året før. Men ble jeg ringt opp på kvelden lille julaften med beskjed om at jeg likevel måtte jobbe fordi noen kolleger var blitt syke. Kan arbeidsgiver gjøre dette?

Line

Svar: Selv om du ikke skal jobbe, kan det uforutsigbare skje også i julen. Hvis kollegaen din blir syk, kan du bli innkalt for å jobbe. Hvis det ikke finnes noen som frivillig tar på seg vaktene, har arbeidsgiver ansvar for å lede og organisere arbeidet og kan ved behov pålegge deg å jobbe. Det er opp til arbeidsgiver å vurdere hvem som skal jobbe. Når det er sagt, tenker jeg at du bør ta dette opp med din arbeidsgiver, eventuelt via din tillitsvalgte, slik at det blir tatt hensyn til at du har måttet jobbe julaften to år på rad.

Bjørn Are

Studiepermisjon

Jeg har søkt arbeidsgiver om studiepermisjon, men fått avslag. Jeg skal studere i 4–5 måneder, og det er kun snakk om noen samlinger hvor jeg trenger fri fra jobb. Arbeidsgiver sier det blir for komplisert å hente inn vikar for en slik ordning. Kan arbeidsgiver bestemme dette? Jeg trodde jeg hadde krav på permisjon etter loven? Jeg har jobbet ti år i bedriften.

Robin

Svar: I utgangspunktet har du krav på studiepermisjon ifølge arbeidsmiljøloven. Det er et vilkår at du har jobbet i minst tre år og de siste to årene hos samme arbeidsgiver. Utdanningen må være yrkesrelatert, men ikke nødvendigvis knyttet til din nåværende jobb.

Du må varsle arbeidsgiver og fristene avhenger av hvor lenge du skal være borte. Arbeidsgiver kan kun nekte deg permisjon hvis det er til hinder for forsvarlig planlegging og drift i bedriften. Det skal mye til for å nekte permisjon, og her må nok arbeidsgiver sørge for at du får permisjon og ta jobben med å skaffe vikar. Bli man ikke enige, kan spørsmålet bringes inn for en tvistenemd. Da tar du kontakt med oss i Parat, så hjelper vi deg videre med det.

Thore S.

										XORD	BYGNING	OPP-FØRTE	DELTA		TRE-KLØVER	TYSK BY	SITTE TIL HEST		SLAG-STED	ASIATEN	SNUTER
										.no			KAN DAG VÆRE							POPULÆR FINS	
										→										↓	
										SOLO					PLATE-SKAP				HA I TANKENE		
															EN YOKO				RING		
										EKSPRESS-KOLLI								LYDE			
																		HAND-LING			
										SKAPE							KAOS				BE-TRAKTE
										GLISE							VIK				PRON.
										↖			PLAN-LEGGER								
			KONSER-VERINGS-STOFFER																		
DEL AV SLAKT					STRIDS-VOGNER																
					INDI-KERTE																
									STONE	↓	UNION										
											GRESK BOK-STAV										
KOST-NAD FOR EDEL-METALL	MISTET FESTET							SØTT													
	KJØRE							SPRADE-BASSE													
UBE-TYDELIG-HET	PLANTE	GRESS-HOPPEN	EN BEHN	↓	FRI-LUFTS-MEN-NESE	HAV-ØRNER	STØTTER SEG PÅ	HOS		FRAKT-GODSET		SNAKK-ENDE									
								UTDELE		DYRET											
↖					STOFF																
					FRA																
					TARE					KAV											
										RUIN											
KV. NAVN											OPPLYS-NING										
											2740										
												DRETT									
												FRYSE									
SKJÆR-INGS-PUNKTET								STAGGE SULTEN		OLJE-SKAP		HASTE									
								FLENGE		MUSIKK-VERK		REDSKAP									
3,14			BLOD-SUGER					FOR-LIKES		HOLDE ET ØYE MED											
			10 PÅ ENGLISK					SMELL-STIKKE		KURVE		GYM-NASTEN									
BRASSE	BRINGE			↓		FØDE (fl.)					GREPET										
	KAU-SJONIST					REGNE					ULÆRD										
↖							RADIO-BØLGE		KRIGS-GUD												
							VINK		TANGE		HALVØY										
										TILLEGG		PRON. FANGST-UTSTYR									
VAKKER					DE BESTE					INSTITI-TUSJON											
					MÅLER					SVI											
AT DET GÅR ...!			KUSTUS-EN					BRÅK			HISSE										
								FRA			SKLIR	LEDD-BÅND									
PILS			DRIKK																		
↖		HELLING				PRESSE				EIES		PYNTE-SØM									
		UDRØY				FAVNES				IKKE		LOV-LÆRE									
LAND									→												
PASIENT-FØDE								KONGE		EN HELLE-BUST											
								URAN			SKITNE										
FØRER NÅL					KORTE					GROV SAND		FLEKK-FRI									

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer.4 – 2016 var: «ARBEIDSGIVERANSVARET I FREMTIDIG ARBEIDSLIV». De tre heldige vinnerne er: Marianne Petersen, Stokke, Bård A. Jenssen, Melbu og Bente Bolstad, Paradis.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til trygve.bergslund@parat.com eller ordinær post til: Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 5/2016». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Elvang INCA pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent faveull og 10 prosent mikrofiber. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: 6. februar 2017.

Løsning:

Navn:

Adresse:

SUDOKU:

Sudoku-oppgaven går ut på å plassere sifrene 1 til 9 slik at alle de loddrette og vannrette radene inneholder sifrene 1 til 9 én gang (slik at også hver 3 × 3-boks inneholder alle sifrene én gang).

	1	3	4			6		5
9	5	6	8					
					1	9	3	
3	2						5	
6		1		8		7		4
	8						1	6
	7	2	5					
					3	5	8	2
5		8			9	4	6	

Lett

		4			6			
	3	5	4		8		7	
6						1		
8		1				3		
5				2				8
		3				7		2
		8						7
	9		5		1	4	6	
			3			2		

Middels

				5	8	9		
8		3			1			7
				2		1		
2								
5	8	6			4			
		7			5		3	
						7	4	9
				7		6		5
1					9			

Ekspert

S	H	E	T	L	A	N	D	S	T	R	Ø	Y	E	E
K	V	I	N	T	E	R	F	R	A	K	K	K	A	N
N	I	K	K	E	R	S	X	B	X	O	T	O	T	R
E	U	L	L	J	A	K	K	E	D	R	B	F	S	U
L	C	U	T	R	I	K	O	T	R	B	B	T	Z	T
O	K	S	E	G	G	O	J	E	Q	T	A	E	D	O
J	A	U	S	K	N	I	V	O	Y	G	M	A	P	K
K	P	H	Y	T	Z	O	N	H	O	H	N	S	P	K
T	P	C	K	T	P	U	M	T	R	U	S	E	K	A
T	E	I	J	I	A	V	A	K	B	E	K	J	T	T
A	Q	F	L	U	L	S	T	E	R	O	V	A	M	S
N	A	S	J	O	N	A	L	D	R	A	K	T	T	U
M	B	I	K	I	N	I	S	S	E	L	U	E	W	N
X	N	A	T	F	A	K	E	S	K	C	A	L	S	R
K	C	S	H	O	R	T	S	B	O	L	E	R	O	U
X	H	H	G	O	T	L	L	U	R	E	S	S	U	B

KRYSS OG TVERS:

Hvilket ord står IKKE i diagrammet?
Det ordet er oppgavens løsning.

BIKINI	KOFTE	
BOLERO	KORSETT	
BROK	KOTURNE	
BUNAD	KYSE	
BURNUS	NASJONALDRAKT	
BUSSERULL	NATTKJOLE	STAKK
DRESS	NIKKERS	TOGA
FICHU	NISSSELUE	TRIKOT
JOGGESKO	SHETLANDSTRØYE	TRUSE
KAFTAN	SHORTS	ULLJAKKE
KAPPE	SLACKS	ULSTER
KAVAI	SLIPOVER	VAMS
KILT	SLÅBROK	VINTERFRAKK

ANAGRAMKRYSS:

Til venstre for skillestreken er løsningsordene, og her er bokstavene stokket om i anagrammer. Finn ut hvilke ord det er snakk om og skriv dem inn i feltet til høyre (kun vannrett). Én bokstav står riktig plassert allerede. Når du er ferdig, stikker du om på bokstavene som er nummerert. Dette er løsningsordet som kan skrives inn i feltet nedenfor. Stikkord for løsningsordet er «AVSTIKKER».

L	A	T	E	N	T				3					
S	A	L	I	N	G								2	
F	R	A	T	R	E									7
L	U	K	T	E	N									
K	A	S	S	E	R				1					
A	R	A	L	E	K								4	
E	G	R	E	T	T									5

1	2	3	4	5	6	7
---	---	---	---	---	---	---

Parats treningsside med hjernetrim

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av en Elvang INCA pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 6. februar 2017.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergslund@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvolutten «Hjernetrim 5/2016». Vinneren av hjernetrim i 4/2016 er Hanne S. Liodden, Trondheim.

Omstilling til en mer teknologisk fremtid

Mine barn, som er henholdsvis 15 og 17 år, er i likhet med de fleste andre ungdommer i Norge godt i gang med utdannelsen. De gjør sine utdanningsvalg basert på en blanding av egne forutsetninger, interesser og ideer om hvilken kompetanse arbeidslivet har bruk for i fremtiden.

Det hevdes fra en rekke hold at vi er i starten av den fjerde industrielle revolusjon, som vil forandre det meste av arbeidslivet slik vi kjenner det i dag. Den første revolusjonen, på slutten av 1700-tallet, tok i bruk vann og damp for å drive maskinene. Den andre på 1800-tallet gjorde masseproduksjon mulig ved å ta i bruk elektrisitet. I den tredje, på 1960–70-tallet, fikk vi elektroniske løsninger, og nå, i den fjerde, får vi roboter, automatisering og nye forretningsmodeller.

Alle de tre første revolusjonene endret arbeidslivet radikalt, men det skjedde over tid. Det hevdes at det som skiller denne revolusjonen fra de tidligere, er at utviklingen skjer eksponentielt. Det vil si raskere og raskere, før den eksploderer. Det vil i så fall ha gjennomgripende innvirkning på hvordan vi jobber og hva vi jobber med, kanskje allerede om noen få år.

Dersom det er riktig at vi står ovenfor en utvikling som beskrevet er det mye som tyder på at den utdannelsen de unge tar i dag, vil være udatert på det tidspunktet de skal ut i arbeidslivet. Spørsmålet er om det gir oss grunn til å være bekymret? Jeg tror ikke vi skal være veldig bekymret for de unge som vokser opp i en ny tid og allerede er vant til å forholde seg til dagens utvikling. Den viktigste lærdommen våre ungdommer kan få, er at de skal håndtere nye ting hele tiden.

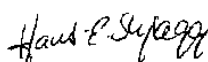
Mer bekymringsfullt bør vi kanskje være for dem av oss som er godt inne i arbeidslivet, har vært her noen år og ser frem mot å fortsette med omtrent akkurat det vi gjør i dag. Vi må derfor stille oss selv spørsmålet om vi er beredt til å gjøre det som er nødvendig for å tilegne oss den kunnskapen et fremtidig arbeidsliv krever. Dersom svaret er ja, er det grunn til å være optimistisk og innebærer en erkjennelse av at den kunnskapen jeg sitter på i dag, ikke nødvendigvis er tilstrekkelig for det som kommer i årene fremover.

Det andre spørsmålet vi bør stille til myndigheter og arbeidsgivere, er om de er beredt til å støtte oss i behovet for å fornye kompetansen vår. Jeg er usikker på hva svaret på dette er, ikke nødvendigvis på grunn av uvilje, men på grunn

av manglende forståelse av deres egne behov i fremtiden. Dette understøttes av en undersøkelse som nylig ble presentert, der et klart flertall av de spurte arbeidsgiverne mener teknologisk utvikling vil endre norsk arbeidsliv på en gjennomgående måte, mens et like stort flertall mener endringene ikke vil få noen konsekvenser for deres virksomhet.

Myndighetene på sin side er nok klar over hvilken omstilling norsk arbeidsliv står overfor, og hvor viktig det er at vi lykkes for at vi skal kunne videreføre velferdsstaten, men foreløpig har de ikke et tilfredsstillende svar på hva som må gjøres for å sette oss i stand til å håndtere det som kommer.

Parat selv, og gjennom YS, kan bidra til at partene i arbeidslivet forsøker å løse disse utfordringene, slik vi tidligere har lyktes med å løse andre utfordringer innenfor rammene av den norske samarbeidsmodellen. Norge vil imidlertid ikke lykkes uten at hver og en av oss er klar for endringene som ligger foran oss.

Hans-Erik Skjæggerud
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/HansErikSkj/
Twitter: @Skjaeggerud

Foto: Trygve Bergslund

Norges mest kjøpte bilforsikring

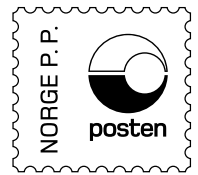
Vi er de som forsikrer flest biler i Norge. Kanskje fordi vi blant annet kan gi 8 års reparasjonsgaranti, og veihjelp uansett årsak?

I tillegg til skikkelig gode forsikringsvilkår, får du som Parat-medlem en svært god pris. Derfor anbefaler vi sterkt at du sjekker hvilken pris du kan få hos oss.

På gjensidige.no/bil kan du beregne pris og kjøpe forsikring. Du kan også ringe oss på 03100, så hjelper vi deg.

A13_0571/02.15

Gjensidige
Bank

Garantert
knallgod
sparerente

Fastrenteinnskudd til 1,75 % rente

En fastrentekonto passer for deg som har minst 25 000 kroner, og kan binde pengene i 6 eller 12 måneder. Du får en god og forutsigbar avkastning.

Priser:

- Innskudd med binding i 6 måneder: 1,75 %
- Innskudd med binding i 12 måneder: 1,65 %

Prisene på Fastrenteinnskudd er nominelle renter gjeldende per 1.11.2016 og kan endres på kort varsel. Sjekk gjensidigebank.no for dagens priser og bestill fastrenteinnskudd i nettbanken. Dersom du ikke allerede er kunde, åpner du enkelt konto ved å bruke BankID.